

रासयंद्रि

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૬૨૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રાસધારી

વિષય દે - ૧૧

કર્તાનાં છપાયેલાં પુસ્તકો

ગુજરાતીમાં :

૧. કાવ્યરસિકા	...	કિંમત	રૂ. ૧-૮-૦ (પૃષ્ઠ ૧૮૮)
૨. વિલાસિકા	...	,	૧-૮-૦ (,, ૨૦૦)
૩. પ્રકાશિકા	...	,	૧-૪-૦ (,, ૧૮૨)
૪. મલખારીનાં કાવ્યરત્નો	,		૩-૦-૦ (,, ૪૫૦)
૫. ભારતનો ટંકાર	...	,	૦-૧૨-૦ (,, ૭૫)
૬. સંદેશિકા...	...	,	૧-૦-૦ (,, ૧૮૮)
૭. કલિકા	...	,	૨-૦-૦ (,, ૨૬૦)
૮. ભજનિકા (કાવ્યું પૂરું)	,		૦-૧૪-૦ (,, ૧૬૦)
...	(પાકું ગીટ પૂરું)		૧-૪-૦ ,,
૯. રાસચંદ્રિકા, ભાગ પહેલો (કાવ્યું પૂરું)			૦-૧૪-૦ (,, ૧૨૦)
	(પાકું ગીટ પૂરું)		૧-૪-૦ ..

કવિ મોટાલાલનાં પ્રતિકાવ્યો :

૧૦. પ્રભાતનો તપસ્વી...	,	૦-૪-૦
૧૧. કુકકુટદીક્ષા	...	૦-૪-૦

અંગ્રેજીમાં :

૧૨. The Silken Tassel (અંગ્રેજી ભિર્મિકાવ્યો)	
Published by Fowler Wright Ltd. London	
કિંમત રૂ. ૩-૧-૦	

હવે પછી છપાશે :

૧૩. રાસચંદ્રિકા, ભાગ બીજો
૧૪. પ્રભાતગમન, લાંબું વર્ણનકાવ્ય
૧૫. ગુજરાતી કવિતા અને અપદ્યાગદ્ય
૧૬. Leaf and Flower
૧૭. The Rest-House of the Spirit
૧૮. અમરજેવી નારક

રાસયંત્રિકા

ભાગ પહેલો

કર્તા

અરુણેશ્વર કુરામજી ખખરદાર

માર્કેટ રોડ, મદ્રાસ

આવૃત્તિ ૧ લી

પ્રત ૧૦૦૦

સર્વ હક્ક કર્તાને સ્વાધીન
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૪૮-૪૯

મૂલ્ય કાચું પૃ. ૩. ૦-૧૪-૦

,, પાકું પૃ. ૩. ૧-૪-૦

મુદ્રક : કેશવ હ. શેઠ

મુદ્રણસ્થાન : ખડાયતા મુદ્રણકલા મંદિર,

ચાર રસ્તા, અમદાવાદ

ગુણીયત ગુર્જર સુંદરીઓને
અર્પણ

દીપિકા

મારા જૂના નવા રાસનો એક જૂદો સંગ્રહ જહાર પાડવા ઘણાં જહેનો અને જાંઘુઓ તરફથી ચાલુ સૂચના થતી રહી છે તેને માન આપીને આ નવાજ રાસોના સંગ્રહનો પ્રથમ ભાગ હું મારાં ગુર્જર જહેનો અને જાંઘુઓના હાથમાં મૂકું છું. આ સંગ્રહ તેમનીજ પ્રેરણાનું ફળ છે, એટલે એના પ્રકટન માટે હું તેમનોજ આભારી છું. આજ સુધીમાં જહાર પડેલાં મારાં જૂદાં જૂદાં કાવ્યપુસ્તકોમાં ઘણા રાસ વેરાયલા પડેલા છે, તે સર્વની સાથે ખીજ નવા રાસનો ઉમેરો કરીને આ પછી વળી ખીજે ભાગ પ્રગટ કરવાનો વિચાર છે.

આ રાસયુગમાં ગુર્જર કાવ્યસાહિત્યમાં ઘણા કવિઓએ મોટે ભાગે રાસની લહાણી કરાવી છે. ગુર્જર સુંદરીઓના હસ્તમાં એવી ઘણીયે રાસની ફૂલછાઓ અર્પણ થઈ છે, તેમાં આ ‘રાસચંદ્રિકા’ની એક નાની ફૂલછાજ હું યે મૂકવા ભાગ્યશાળી થયો છું. એમાંનાં ફૂલોનાં રંગ ને ફેરમ આકર્ષક નહીં હોય, પણ જે હૃદયના ભાવથી અને સાચા ઉમળકાથી એને મારી જહેનોના હસ્તમાં હું મૂકું છું, તે ભાવ પ્રતિજ્ઞાઓનાં હું તેમને વિનાંતિ કરું છું.

આકાશ વિશાળ છે, તેમાં નક્ષત્રો અને તારિકાઓનાં દૃશ્ય તેમજ અદૃશ્ય ઝૂમખાં પણ અગણિત છે. પ્રભુના વિશાળ વિશ્વમાં નાનાં મોટાં એવાં સર્વ ઝૂમખાંને સ્થાન છે, તો મારી પ્રિય ગુર્જર દેવીના સાહિત્યાકાશમાં આ મારા નાના રાસઝૂમખાને પણ એક નાનો ખુણો મળી શકશે. એવી મારી શ્રદ્ધા છે. એમ હોવાથી હવે તો આ રાસો ગાવા અને ઉપાડી લેવાને બહેનોને આમંત્રણ આપીને આ નાની 'દીપિકા' એટલે દીવીને ચોકની વચ્ચે મૂકીને હું ખસી જાઉં છું. ગુર્જર બહેનોનો રાસવિલાસ અને તેમનું રાસસૌભાગ્ય અખંડ રહે! અસ્તુ !

માઉંટરોડ, મદ્રાસ

તા. ૧૫-૨-૧૯૨૯

અરદેશર ફરામશુ ખખરદાર

અનુક્રમણિકા

			પૃષ્ઠ
રાસ	૩
અમૃતપુરીની દેવીઓ	૫
વિશ્વદેવીનું ગાન	૭
નંદનવનનો મોરલો	૯
કિરણ	૧૧
દિવ્ય દેશનાં પંખીડાં	૧૩
અમરવસંત	૧૫
કૂલવાડીનો મોરલો	૧૭
ખાળ કાનુડો	૧૯
ભાઇખીજ	૨૧
પંખીડું	૨૩
રૂપેરી ચાંદની	૨૫
દિલનાં ઢાન	૨૭
પ્રાણનાં સહેલાં	૨૯
ઉધા ને સંખ્યા	૩૧

ગારસ	૩૨
મટુકામાં કાનુડો	૩૪
~ લગ્નમણીની વેલી	૩૬
નથનું મોતી	૩૮
ઉગમતા દેશની પંખાણી	૩૯
વજ્રમૂલ્યાં વેચાણ	૪૧
રઠ	૪૩
પનિહારી ચંદા	૪૫
ખોલનાં ખાણ	૪૭
સવારમાં જળ ભરવા	૪૯
ફૂવાને કાંઠે	૫૦
વહાલમની વાંસળી	૫૨
હૃદયસુધા	૫૪
રૂપ	૫૬
અખોલા	૫૮
રૂસણાં ઉતારે	૬૦
પ્રારબ્ધ	૬૨
ભાગ્યના પાર	૬૩
એકલી	૬૬

વિજેગણુ	૬૮
હૈડાની આગ	૭૦
ગુલામ ને ચંબેલી	૭૨
હૈયાનું રાજ	૭૩
પગલાં	૭૫
વહાલમજનો રાસ	૭૭
ગરાસિયો ને ગરાસિયણુ	૮૧
ચુઝીરી વીરાંગના	૮૨
સંધ્યાનાં સોણુત્રાં	૮૪
દામ્પત્યનો વિજયદ્રાગ	૮૬
આંસુનાં પૂર	૮૯
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?	૯૧
ચાંદસિયા ! ફર તો જન્મ રે !	૯૩
નવચેતન	૯૫
ઉપા	૯૭
આવજો, જોગીડા !	૯૮
આજની વાત	૧૦૦

પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણાં

૧. કર્તા પાસેથી,
માઉટરોડ, મદ્રાસ
 ૨. જદુરાય ડી. અંબડીયા,
જન્માષ્ટમી બીડીંગ, ખેતવાડી મેમનરોડ, મુંબઈ
 ૩. અગત્યતા મુદ્રણકલા મંદિર,
ચાર રસ્તા, અમદાવાદ
 ૪. એન. એમ. ત્રિપાડીની કંપની,
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ
 ૫. શ્રી. જમનાદાસની કંપની,
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ
 ૬. જી. એન. પંડ્યાની કંપની,
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ
 ૭. જનરલ બુક ડીપો,
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ
- છત્યાદિ છત્યાદિ

રાસત્ર્યંદ્રિકા

ભાગ પહેલો

રાસ

(કુંજલડી હો ! સંદેશો અમારો)

આંદની રાત ને ઠસરીઆ તારલા,
રાસે રમવા આવળે જી રે !
સરખી સમાણી સૌ સહીયર સાહેલીઓ
સાથે તેડી લાવળે જી રે ! ૧

આણી મેર પેલી મેર ગંગા ને જમના,
વચ્ચે વૃંદાવન ચોક છે જી રે ;
ગોકુળ ને મથુરાં ને વ્રજ ને વૈકુંઠ,
આવ્યાં ચૌદે લોક છે જી રે. ૨

પગલે પગલે ઝબુકળે વીજળી,
ફૂલડાં ફૂટળે હાથમાં જી રે :
રાસે રમતાં ને ધુમરી ધૂમતાં
તાળી પૂરળે સાથમાં જી રે ! ૩

નંદનવનથી મોંઘી છે ગુર્જરી
 ગરબા ગરબી રાસથી જ રે :
 ગુર્જરી કુંજ છે દેવોને દોહાલી
 ગુર્જરી રાસના ઉદાસથી જ રે ! ૪

સારા સંસારના તાપથી તારવા
 સુરના યુવારા ઉડાડજો જ રે ;
 કંઠે કલ્પોલતાં, હૈયાં હિંચોળતાં,
 રસની પરજ કંઠ માંડજો જ રે ! ૫

આભે લખ્યા કંઈ અક્ષર ઉદ્દેશતાં
 હાથમાં આપ્યા તારણ જ રે :
 રસની રસીલી સૌ સજનીઓ આવજો,
 કંઠે ઝૂલાવજો એ હારણ જ રે ! ૬

ચાંદની રાત ને કેસરીઆ તારણ ;
 રુમઝુમ રુમઝુમ ખેલજો જ રે :
 ઉરને આંગણે ધમકે ધમકતાં
 અદલ આનંદે રેલજો જ રે ! ૭

અમૃતપુરીની દેવીઓ

(ગરબે રમવાને ગોરી નિસર્યાં રે લોલ)

અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ,
 માનવપુરીની અમ વાટ :
 કાંઈ લાવિયાં રે લોલ ;
 અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ.
 અમીથી આંજેલ અમ આંખડી રે લોલ,
 હાથમાં છે રાખી રક્ષા માટ :
 ફૂડી રાખડી રે લોલ ;
 અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ.

૧

માનવપુરીના આંખા દીવડા રે લોલ,
 ભમી તોય બળે ત્યાં પતંગ,
 રંક જીવડા રે લોલ ;
 અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ ;
 ઝગમગે પ્રચંડ દીપ આંગણે રે લોલ,
 તોય રહે અખંડ અમ પ્રસંગ,
 ભંગ ના ગણે રે લોલ ;
 અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ.

૨

તેજ ને અંધાર ફેરાં જોડણાં રે લોલ,
પાપપુણ્ય, સત્ અસતનો માલ :

ભરે હોડણાં રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ :
નાવડાં હુએ એ મધ્યસાગરે રે લોલ,
હુએ સર્વ સાથ ત્યાં અકાલ ;

રુદન ક્યાં કરે રે લોલ ?
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૩

અમૃતપુરીના ઝોંચા માંડવા રે લોલ,
માનવપુરીની નીચી વાટ :

પંથ પાડવા રે લોલ,
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ.
આવો, અમ દેશ કંઈ દેખાડશું રે લોલ,
હૈયે હૈયે માંડી પ્રેમપાટ,

અમી પીવાડશું રે લોલ !
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૪

વિશ્વદેવીનું ગાન

(ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ, ભીંજે મારી ચુંદડલી)

કોટિ કોટિ મારા જ્યોતિ ઝમકાર,
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી !
તોય હૈયે મારે જીંડેરા અંધાર :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી !—(ધ્રુવ)

નેગી છુપાયો મારો નેગ ગુફામાં,
વાટ હું જુગ જુગ જોતી રે,
ઝીણા ઝીણા કો એના આવે ઝબુકલા,
જોતી જોતી ને રહું રોતી :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૧

એક ઉઘાડું મારી આંખ તપેલી,
ખીજી ઉઘાડું અમી ઝરતી રે ;
ઉઘાડું ઢાંકું એવી અંતરની દેવડી ;
નેવે નેવે એ રહે નીતરતી :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૨

આવે આવે ને શમે જુગજુગનાં સોણલાં,
પલકે દીકાં—અણદીકાં રે ;
નેગી છુપાયો મારી પાંપણની ધારમાં,
સરતાં આંસુ ત્યાં મારાં મીકાં :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૩

હીરાગુથી છે મારી ઘેરી રસચુંદ્રી,
 ધનુગુથી છે મારી માળા રે;
 ખુંચે શણગાર જેને હૈયે સુનકાર હો :
 રહેતા શેં જોગી એ નિરાળા ?
 હો ! બીંજે મારી આંખડલી !

૪

આધા આધા છે તોય પંથ છે પાસે ;
 અદીક તોય વાયુ જેવા રે ;
 અળગી રાખીને સદા અળગા રહે હસતા,
 એ રે જોગી શેં મારા એવા ?
 હો ! બીંજે મારી આંખડલી !

૫

આવો, આવો રે જોગી ! હૈયાં ખોલાવો ;
 તપી તપીને નેણાં તૂટયાં રે ;
 સંધ્યાના જેવાં સૌમ્ય તેજે રૈલાવો !
 રહીએ અખંડ અણુદૃષ્ટયાં !
 હો ! બીંજે મારી આંખડલી !

૬

નંદનવનનો મોરલો

—

(લોચન મનનો રે કે ઝથરો લોચન મનનો)

નંદનવનનો રે કે મોરલો નંદનવનનો :
મોહનજનનો રે કે મોરલો નંદનવનનો.—(ધ્રુવ)

પુષ્પે પુષ્પે પાંદડે નાચે જ્યેથી વસંત,
નાચે નટવર મોરલો એવો નંદનવનમાં અનંત :
મોરલો નંદનવનનો. ૧

નીલો એનો કંઠે છે સ્વર્ગલીલાની ભોમ ;
જગત બધું જાપકારતા એની આંખોના સૂર્ય ને સોમ :
મોરલો નંદનવનનો. ૨

થનગન એના નાચનું છે સૌંદર્ય અમાપ ;
વિશ્વ અનંત સમાવતો એનો ઉઘડે પિચ્છકલાપ :
મોરલો નંદનવનનો. ૩

પિચ્છે પિચ્છે તારકા પ્રગટે વિશ્વવિવેક ;
અણુગણુ અકલિત સૃષ્ટિની મહીં જાપકે આંખ અતેક :
મોરલો નંદનવનનો. ૪

થનગન નાચે મોરલો, ઉર આનંદ અપાર ;
 પણ નિજ પદ નિરખે ત્યહાં વહેતી આંખે તો આંસુની ધાર !
 મોરલો નંદનવનનો. ૫

ટહુક ટહુક, પ્રિય મોરલા ! એજ પરમ આનંદ :
 નીચું નિરખી રાવું શેં ? સદા ઊર્ધ્વનયન સુખકંદ :
 મોરલો નંદનવનનો. ૬

નાચી લે, પ્રિય મોરલા ! તુજ મોહનજન પાસ :
 પ્રિયજન દીધું સૌ ભલું : એક રનેહેજ અદલ ઉદાસ !
 મોરલો નંદનવનનો ! ૭

કિરણ

(આધવ, નંદનો છારો તે નમેશે થયો જો—દેશકાર સાથે)

એક કિરણ છે ઉતર્યું આકાશથી રે લોલ,
એનાં દેવદીધાં વિશ્વમેઘાં તેજ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ક્રીડાયું એ તારલાના ઝુંડમાં રે લોલ,
ત્યાંથી સર્વું એ જોતજોતાં સહેજ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ક્રીડ્યું ત્યાં સૂર્યે ને સુધાકરે રે લોલ,
ત્યાંથી સરતું તે પડ્યું મેઘશીર જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ગુંચવાયું વીજળીના વાસમાં રે લોલ,
ત્યાંથી સર્વું તે ચીરી એનાં ચીર જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઉતર્યું ત્યાં ધરણીને અંતરે રે લોલ,
ત્યાંથી સર્વું તે પ્રકૃતિને પ્રાણ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણુ ઝીલ્યું તે વૃક્ષે અને પ્રાણીએ રે લોલ,
 ત્યાંયા સરતું તે આત્મ્યું પ્રભુઆણુ ને :
 વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણુ ઉતર્યું તે અંતે માનવદેહમાં રે લોલ,
 એને મંદિરે છે થાપ્યો એનો ઘાટ ને :
 વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણુ ખીલે ને ત્યાં એ સપ્તરંગમાં રે લોલ,
 ખીલે એના પ્રકાશ ત્યાં વિરાટ ને !
 વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

દિવ્ય દેશનાં પંખીડાં

(અહો રાજ ! અમે રે પંખીડાં ગરમ દેશનાં)

જુઓ રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં :
 માથે દિવ્યતાના છોગ ;
 મુખે અમરવાણી ભોગ :
 રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૧

જુઓ રાજ ! અમારા નિવાસ આલકુંજમાં :
 ઉડીએ ચંદ્રકિરણુડાળી,
 પડીએ ઘડીક તારકમળા :
 રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૨

જુઓ રાજ ! રંગ રંગ ભર્યા અમ પિન્ધમાં :
 કંઈક ધન્દ્રધનુ શી વેલ,
 ભાવકુસુમ મહીં ગુથેલ :
 રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૩

જુઓ રાજ ! લાવીએ સંદેશ કંઈ ગેયના :
 કંઈક ભૂતભાવિ સોણાં,
 જગત દેવઆંખ જોણાં :
 રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૪

જુઓ રાજ ! સૃજન પ્રલય છે અમારી પાંખમાં :
 અમે ઉડીએ તીર તીર,
 પાછાએ પ્રેરણાનાં નીર :
 રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૫

જુઓ રાજ ! દષ્ટિ અમ સદા દિગંતપારમાં :
 નવલ સ્વપ્ન, ગાન, આશ,
 કરીએ જગત રસપ્રકાશ :
 રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૬

અમરવસંત

(મારી મટુકીમાં હો મહારાજ ! મહીયં ઇશકે રે)

આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે,
 એનાં ઉતરે છે હાસ્ય અનંત વનમાં જનમાં રે ;
 આજે આવી છે નવરસરેલ, જગને ભરતી રે,
 તેમાં કરતી સૌ કુદરત ખેલ, તરતી સરતી રે :
 (સાખી) સ્વર્ગધ્રુવારા ફટતા, સીંચે જગના બાગ ;
 પળપળ અમીકણુ ફટતા પૂરે ફૂલફૂલમાં નવફાગ ;
 —વનમાં જનમાં રે :
 આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૧

બાંચે બાંચે ઉડે નસપાંખ, ઝીલતી જ્યોતિ રે,
 નીચે નીચે ઝળે જનઆંખ, ચિત્રે મ્હોતી રે ;
 આજે રસધરના છે રાસ, કુદરત ચોકે રે,
 એના ભવ્ય પ્લહાંડવિલાસ છાય ત્રિલોકે રે :
 ઉતર્યાં ફરી આકાશ આ, ઉધડ્યાં નવલપ્રભાત,
 ઉરઉરના આવાસમાં ચાલે નવનવ નૂરની વાત ;
 —વનમાં જનમાં રે :
 આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૨

આજે મૂર્તિ બન્યાં છે સર્વ સ્વર્ગનાં સ્વપ્નાં રે,
 પૃથ્વી પલકે છે પાંદડે ખર્વ તેજે તપનાં રે ;
 આજે વિશ્વવીણાના તાર વિભુ ફરી તાણે રે,
 એના તારે તારે રણકાર અગળ ક્રો આણે રે :
 સુંદરતાનાં, સ્નેહનાં અંજન જગ અંજાય ;
 કિરણે કિરણે દેહનાં ઝગકે ચિરયૌવનની ઝાંય ;
 —વનમાં જનમાં રે :

આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૩

આવો આવો, ઓ રસના સંત ! હસતા આવો રે,
 જગ ખૂણતી આ અમરવસંત ઉર પધરાવો રે !
 વિભુ જિભો રહી રસધાટ બંસી બળવે રે,
 એના ઉડતા આનંદ વિરાટ ઝીલજો ભાવે રે !
 ક્યાં નંદનવન નાથનાં, ક્યાં જનજીવન શૂન્ય ?
 નિત્યવસંતના સાથમાં ખીલજો પુષ્પ સમાં તમ પુણ્ય !
 —વનમાં જનમાં રે :

આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૪

ફૂલવાડીનો મોરલો

(કે આલમાં ઝીણી ઝબુકે વીજળી રે)

કે કુંજમાં મધમધ મહેકે ફૂલડાં રે,
કે આવી મોંધી દેવવસંત :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે પાંદડે પાંદડે પલકે હીરલા રે,
કે ઉછળે ઉર ઉર લાવ અનંત :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે આલને માથે રંગભર છોગલાં રે,
કે એવાં ધરણીશીર ગુલમહોર :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે ઉધડે ચંદરવા દિશદિશ તણા રે,
કે ઉધડે હૈડાં આઠે પહોર :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે મોગરા ગગને ખીલ્યા તેજના રે,
 કે ચુંદડી જગની રતનજડાવ :
 કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે સૂરજ છાંટે નવરસ છાંટણું રે,
 કે એવા અંતર અમીછંટકાવ :
 કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે શીર પર હોલે કલગી વિભૂતિની રે,
 કે અદ્ભુત ખોલે પ્રાણકલાપ :
 કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે થનગન થનગન લોલે આંગણું રે,
 કે ટહુકે ગરજે આતમ આપ :
 કે નાચે ઉરવાડીનો મોરલો રે.

બાળ કાનુડો

(ચાલી ચાલી ગોકુળની મળનાર કે મહીડાં વેચવા રે લોલ)

કાનુડા ! કહે મુજને, તું કદી હતો કે મારા જેવો નાનુડો રે લોલ,
મારા જેવો નાનુડો તે થયો ક્યાંથી કે આવો મોટો કાનુડો રે લોલ ? ૧

કાનુડા ! કહે, કેવું તુજને ગમતું કે ગોકુળ ગામમાં રે લોલ ?
ગમ્યું ત્યાં શું તારસિયાથી વધતું કે ગોપીઓના ધામમાં રે લોલ ? ૨

કાનુડા ! તેં પૂછ્યું કદી તુજ બાને કે ક્યાં છે મારી દેવીઓ રે લોલ ?
રોષ રોષ પૂજ્યું હું તો બાને કે ઢીંગલી શી એવી ઓ રે લોલ ! ૩

કાનુડા ! તું રમતો તારા-લખોટા કે ચંદા કેરી ફેરીએ રે લોલ ?
માડી શેં ન મુજને દેતી એ તારા કે રમવા શેરીએ રે લોલ ? ૪

કાનુડા ! શું રોતો ઘડી ઘડી સેજે કે મહીડાં ચાખવા રે લોલ ?
બા શું હૈયે ચાંપી દેતી બાવા કે છાતો રાખવા રે લોલ ? ૫

કાનુડા ! એ કુળાં કુળાં હૈયાં કે કહીં તે દીડાં રે લોલ ?
બા શું તારી ઘડીએ ઘડીએ લેતી કે ચુંબન મીડાં રે લોલ ? ૬

કાનુડા ! શું જશોદામાતા તારી કે ગાતી રાતે હાલડાં રે લોલ ?
ઉં-ઉં કરી સુણવા એ અમે રોષએ કે માતનાં બાલુડાં રે લોલ. ૭

કાનુડા ! શું બાપુજી રોજ તારે માટે કે સુખડી લાવતા રે લોલ ?
લેવા જઈ સામે ત્યાં મને ઉંચડી કે ખભે ચઢાવતા રે લોલ. ૮

કાનુડા ! કહે, સંતાકુકડી રમવા કે હતી તને બેનુડી રે લોલ ?
હતી તને ઝમઝમ ઝાંઝર ઝમતી કે ઘોળા ઘેનુડી રે લોલ ? ૯

કાનુડા ! શું માખણ ચોરી ખાતો કે અમૃત માતનાં રે લોલ ?
બા શું તને ચોંટી ખણતી ગાલે કે માનતી એ વાત ના રે લોલ ? ૧૦

કાનુડા ! તેં માટીનાં ઘર આવાં કે કીધાં પાછાં ભાંજવા રે લોલ ?
કીધા કદી પત્તાના બડ મહેલ કે ઘડી સૌને આંજવા રે લોલ ? ૧૧

કાનુડા ! તું પાછો મારી સાથે કે રમવા આવશે રે લોલ ?
નાની મારી રંગીન ગાયનાં દૂધ કે દોહી પીવા ભાવશે રે લોલ ? ૧૨

કાનુડા ! બે કાગળ હોડી મારી કે તરવા મૂકશું રે લોલ ?
બેબે, નહીં પાણીમાં ડૂબી જાય કે રબે જરી ચૂકશું રે લોલ ! ૧૩

કાનુડા ! ત્યાં બેડા કાલી કાલી વાત કે કરશું બેલતાં રે લોલ ;
આવશે મેના પોપટ મોર કે બોલ ઉકેલતાં રે લોલ. ૧૪

કાનુડા ! બે જશોદાબા તારી સુણશે કે અમને લોલતાં રે લોલ,
કહેશે, તારા જેવું હજીયે સૌ બાળ કે કાલું કાલું બોલતાં રે લોલ ! ૧૫

કાનુડા ! કહે મુજને, તું ફરી બનશે કે મારા જેવો નાનુડો રે લોલ ?
મારા જેવો નાનુડો છે તેને કરશે કે તારા જેવો કાનુડો રે લોલ ? ૧૬

ભાઈબીજ

—

(વહેલા આવજો હો લાલ)

બીજના ચાંદલિયા શો ઝગમગતો જરી આવજો, હો વીર !
 ઉર ઉછળાવજો, હો વીર !
 મારી અંધારી રાતડલીને વિદસાવજો, હો વીર !
 મહીયર લાવજો, હો વીર !—

લાંબા પટ આકાશના, લાંબા મહીયર પંથ ;
 ધગધગતો દિન દોલલો, નહીં રજનીનો અંત :
 બાંકા ચાંદલિયા શો ધમધમતો જરી આવજો, હો વીર !
 ઉર ઉછળાવજો, હો વીર !
 મારી ચણચણતી રાતડલીને ચમકાવજો, હો વીર !
 મહીયર લાવજો હો વીર ! ૧

નહીં સાગર પર શઢ ઉડે, નહીં વાટે કો વેલ ;
 વરસ વરસના વાયદા, આંખડલીના ખેલ :
 હસતા ચાંદલિયા શો રુમઝુમતો જરી આવજો, હો વીર !
 ઉર ઉછળાવજો, હો વીર !
 મારી વનધેરી રાતડલીને મલકાવજો, હો વીર !
 મહીયર લાવજો, હો વીર ! ૨

સુખદુઃખ ફેરી ગોઠડી, મીડી મહીયર યાદ ;
 સાઠ ધડીનાં સોણુલાં, ભૂલવે વર્ષવિષાદ :
 ઉજળા આંદલિયા શો ઝળહળતો ફરી આવજો, હો વીર !
 ઉર ઉછળાવજો, હો વીર !
 મારી અંધારી રાતડીને અદલ હુલાવજો, હો વીર !
 મહીયર લાવજો, હો વીર ! ૩

પંખીડું

ફૂવામાંનાં પાણી આવે હવાડાની માંય,
મારાં હૃદયનાં હેત એવાં આંખે છલકાય :
સખી ! પંખીડું કેા ખેલે મારે ખારણે રે લોલ. ૧

જીંચી નીચી વાદળી ને વીજળીના ખેલ,
એવી ઝબુકે છે આરા મારા મનકાને મહેલ :
સખી ! પંખીડું કેા પલકે મારે ખારણે રે લોલ. ૨

અંધારીઆ આંગણામાં ચાંદનીના ચોક,
એવાં ફૂલડાં વેરાય મારા આતમાને ગોખ :
સખી ! પંખીડું કેા ખૂંકે મારે ખારણે રે લોલ. ૩

નીલે નીલે આભે રેલે કાળા ધોળા મેઘ,
માદી નીંદરે રેલાય એવા સોણલાંના વેગ :
સખી ! પંખીડું કેા ખેલે મારે ખારણે રે લોલ. ૪

લીલા વનના હીંચકા ને લટકાળા મોર,
મારે મંદિરે કેા મહાલે એવા ચિત્તડાંના ચોર :
સખી ! પંખીડું કેા હીંચે મારે ખારણે રે લોલ. ૫

વીધતી વસંત ફેરે કુંજે કુંજે ફૂલ,
 મારી કીકીના પલકારમાં તો દુનિયા છે ફૂલ :
 સખી ! પંખીકું કા થંભે મારે ખારણે રે લોલ. ૬

ચંબેલીના તારલા ને મોગરાનો ચંદ,
 મારે નેહે ખીલે સાથે એવાં તેજ ને સુગંધ :
 સખી ! પંખીકું કા ઝીલે મારે ખારણે રે લોલ. ૭

આંખે આંખે કાકિલા ને વડલે વડલે વાત,
 મારાં નેણુમાંનું નામ બોલે દિવસ ને રાત :
 સખી ! પંખીકું કા ટોકે મારે ખારણે રે લોલ. ૮

હિમાલયના હંસલા ને માનસરનાં તીર,
 આંખે ઉડી જઈ એવી મારા આત્માની અધીર !
 સખી ! પંખીકું કા પેસે મારે ખારણે રે લોલ. ૯

રૂપેરી ચાંદની

(કયા માથું રે મેં કયા માથું ?)

ચલકી રહી રે હો ! ચલકી રહી,
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી !—(ધ્રુવ)

ફરતી આકાશે દેવસુંદરી કેા ગોરી,
તેની આ પદરજ ઝલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૧

દુનિયામાં દેવ કેરા આનંદ ઉતારવા,
રસની આ છોળ જાણે છલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૨

રૂપેરી કૂલપાન સાગર પર વેરતી,
ધેલી આ પ્રેયસી કેા પલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૩

અંધરાતી આંખોને એ અમૃતથી આંજવા,
લજ્જાળુ લલના શું લલકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૪

હિમ જોવા શ્વેત નિજ હંસો ઉડાડતી,
મધુરાં હાસે કે આ મલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૫

કેના આવાસમાં, કેના ઉરશ્વાસમાં,
સોહમની લહેર આ સળકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૬

અજબ અલ્પભોરલાનું કિરણનૃત્ય દેખી,
આત્માની દેલ કેની ઢળકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૭

દિલનાં દાન

(રઘુપતિ રામ રૂઢેમાં રહેજે રે)

દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહએ રે ;
દિલ સમજે તેનાં ચિર ચઘએ :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહએ રે. (ધ્રુવ)

મહાસાગર આ ભરે ભરતી રે,
એને અંતર ધારણુ ધરતી રે,
એવી ધરતી યે અંતર સરતી :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહએ રે. ૧

નહીં ચંદ્રથી કમળ વિકાસે રે,
નહીં કુમુદની સૂર્યે ઉદ્દાસે રે ;
જેવા રાગ તેવા સૂર શ્વાસે :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહએ રે. ૨

ઊંડે અંતર છે એક કૂપી રે,
વહે ત્યાં અમીધાર ડા છૂપી રે ;
નહીં નીકળે એ ડાનીએ ખુંપી :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહએ રે.

લલે ઘોર અંધારાં વ્યાપે રે,
 લલે ધન ગગડે, વીજ કાપે રે :
 એ તો માવઠાં મહાનાં શું આપે ?
 દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહએ રે. ૪

અગ્નિ પથરે ને વીજ ધનમાં રે,
 એવી પ્રીત પ્રકાશે કો તનમાં રે,
 રાખો મનમાંની ત્યાં લગી મનમાં :
 દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહએ રે. ૫

મીઠાં મિલન છે કુસુમ અનિલનાં રે,
 જાણે જાણુણહાર કો દિલનાં રે :
 કરશે અદલ શું દિલ તે અખિલનાં ?
 દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહએ રે. ૬

પ્રાણનાં લહેણાં

(અમરવાડીમાં ડંકા વાગે છે)

કાંઈ લટકે ને મટકે આવે છે,
મારા પ્રાણનાં લહેણાં લાવે છે :
કાંઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૧

મારું આખું તો ઝેણું છે રાખ્યું,
મારા ભાગ્યનું જોણું છે જાંખ્યું :
કાંઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૨

મારો આત્મા વિદાયો ને તરસ્યો,
મારું તન શોખ્યું ને ધન વરસ્યો :
કાંઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૩

મારાં લીધાં છે હીરા ને મોતી,
ભરી તેમાં છે અણમૂલ કો જ્યોતિ :
કાંઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૪

મારાં ભાગ્યનાં કુંકુમ છે લીધાં,
તેનાં અજબ ઉદય ને અસ્ત કીધાં :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૫

મારા ચૂંટ્યા સોહાગ ચંદ્રે ચ્હોડ્યા,
મારા પ્રારબ્ધના લેખ તારવે જોડ્યા :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૬

મારાં ઉડાવ્યાં સોણલાં વાદળિયે,
ફેંકી જીવનની રેખ કાળને તળિયે :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૭

તોય ઝરે છે અમી એની આંખોમાં,
લય્યાં સૃજનના સાજ એની પાંખોમાં :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૮

જુઓ, જુઓ, કોઈ નેગી આવે છે,
જન્મોજન્મનાં લહેણાં લાવે છે :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૯

ઉષા ને સંધ્યા

સખી ! પ્રાચીમાં આલને દાર, ઉષાના ઓળા પડે,
 સખી ! પશ્ચિમના પડદાની પાર, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે ;
 સખી ! કમળને પાંદડે દૂર, ઉષાના ઓળા પડે,
 સખી ! કુમુદને ઉર નવનૂર, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે. ૧

સખી ! જોડે નયનને ગોખ, ઉષાના ઓળા પડે,
 સખી ! ઝળતે હૃદયને ચોક, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે ;
 સખી ! ગુન્દોશા ખીલતે કપોલ, ઉષાના ઓળા પડે,
 સખી ! પાનીને પદ્મે અમોલ, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે. ૨

સખી ! અધરકટોરીને પાળ, ઉષાના ઓળા પડે,
 સખી ! કુંળી અંગુલિઓને ડાળ, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે ;
 સખી ! ડાંખળી શા ઝૂલતે હાથ, ઉષાના ઓળા પડે,
 સખી ! પગલીમાં કુંકુમની સાથ, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે. ૩

સખી ! અંગઅંગમાં કંઈ ઓર, ઉષાના ઓળા પડે,
 સખી ! મ્હોર્યા કંઈ નવરસ મ્હોર, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે ;
 સખી ! ઉધડેલ અંતરને દાર, ઉષાના ઓળા પડે,
 સખી ! આત્માના પડદાની પાર, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે. ૪

ગોરસ

(શામળા ગિરધારી)

મારી ગોરસીનાં ગોરસ આ લેશો કે રંગભર રસિયાજી ?
 મારાં ગોરસનાં મૂલ નહીં થાય, રંગભર રસિયાજી ;
 એનાં અણુમૂલાં મૂલ ક્યાંથી દેશો રે રંગભર રસિયાજી ?
 એ તો વેચાયાં નહીં વેચાય, રંગભર રસિયાજી. ૧

રહે સૂરજ કિરણની ધારા, રે રંગભર રસિયાજી,
 ઝીલે ધરા, ઝહે ને સોમ, રંગભર રસિયાજી ;
 એના અંતરપ્રકાશ કંઈ ન્યારા, રે રંગભર રસિયાજી,
 નહીં પામે એ દાસવતાં બોમ, રંગભર રસિયાજી. ૨

ઉષા સંધ્યાનાં ઉર નભ ખોલે, રે રંગભર રસિયાજી,
 સોના રૂપાની રેલમછેલ, રંગભર રસિયાજી ;
 એનાં હૈડાં ચઢે રસઝોલે, રે રંગભર રસિયાજી,
 એની લક્ષ્મીના અઢંગક ખેલ, રંગભર રસિયાજી. ૩

બોમે આશાના મેહુલા ખડકે, રે રંગભર રસિયાજી,
 ધનુ સાત સાત રંગે ત્યાં સોજી, રંગભર રસિયાજી ;
 એનાં રતનોને જૂમિ કયમ અડકે, રે રંગભર રસિયાજી ?
 એના જન્મ્યા ઝંઘેરી નહીં કાપ, રંગભર રસિયાજી. ૮

મારી ગોરસીના ગોરસ આ ચાખો, રે રંગભર રસિયાજી,
 એ તો વેચાયાં નહીં વેચાય, રંગભર રસિયાજી :
 પ્રાણે પીવા એ ફૂલ્યા દેવ લાખો, રે રંગભર રસિયાજી,
 એ તો અંતરથી જ આપ્યાં અપાય, રંગભર રસિયાજી ! ૫

મટુકીમાં કાનુડો

(જે કોઈ અંખિકાજી માતને આરાધરો રે લોલ)

મારી મટુકીમાં જોલે મારો કાનુડો રે લોલ,
મારો કાનુડો છુપાયો મહીં છાનુડો રે લોલ. ૧

મારી મટુકીમાં નંદનવનના મહેલ છે રે લોલ,
એમાં ગોકુળીયાંથી મોટી રેલછેલ છે રે લોલ. ૨

સખી ! લાગે શાને અજબ તુંને એવડું રે લોલ ?
મારી મટુકીનું જાદુ તેવતેવડું રે લોલ ! ૩

જેની, ચાંદલો છે કેવો મોટો આલમાં રે લોલ,
તે તો સહેલમાં સમાતો વેંતલ છાગમાં રે લોલ. ૪

મારી મટુકી છે એવી આલ જેવડી રે લોલ,
મારો કાનુડો તે માગે મોટી કેવડી રે લોલ ? ૫

મારી મટુકીનાં મહીડાંએ લોભાવિયો રે લોલ,
એની ખંસરી ખગવતો થોભાવિયો રે લોલ. ૬

મારી મટુકીમાં નાખ્યો એણે હાથને રે લોલ,
મહીડાં દેખીને ભૂલ્યો પોતાની જાતને રે લોલ. ૭

અલ્યા, એવો ક્યાંથી આવ્યો નિર્લજ ચોરટો રે લોલ ?
જ રે, અમો નહીં ગણીએ ગુર્જર-સોરટો રે લોલ ! ૮

સખી, મટુકીમાં એવું તે શું દીડડું રે લોલ,
એને લાગ્યું ગોકુલ-મથુરાંથી મીડડું રે લોલ ? ૯

બ રે, કાનુડા, શું હજી રહ્યો બાલુડો રે લોલ ?
શાને વિનવે તું એવો બની કાલુડો રે લોલ ? ૧૦

મારી મટુકી છે નાની, જોની ભાગશે રે લોલ ;
મારાં મહીડાં ઢોળાશે, તુંને વાગશે રે લોલ. ૧૧

સખી, માને નહીં એ તો મારી વાતમાં રે લોલ,
એને છોડી હું તો ચાલું સહીયર સાથમાં રે લોલ. ૧૨

માથે મટુકી તો ભારી ભારી લાગતી રે લોલ,
ધીરે ધીરે મારી ઊઠણુ ભારે ભાગતી રે લોલ. ૧૩

મેં તો મટુકી ઉતારી નીચે વાટમાં રે લોલ,
માંહી જોયું તો કાનુડો બેઠો ડાડમાં રે લોલ. ૧૪

એની બંસરીના બોલ ત્યાંથી ફૂટતા રે લોલ,
મારી આંખડલીના તારા હસી તૂટતા રે લોલ. ૧૫

સખી, મટુકીમાં બોલે એવો કાનુડો રે લોલ,
ક્યારે કાનુડો જીપાયો મહીં જાનુડો રે લોલ ? ૧૬

જોની, વિશ્વ આ વિશાળ તો કેવું દિસે રે લોલ,
તોયે સમાતું એ આંખની કીકી વિષે રે લોલ. ૧૭

મારી મટુકી છે નાની તોયે કેવડી રે લોલ ?
અદલ કાનુડો મહીં માય તેવતેવડી રે લોલ ! ૧૮

લજ્જમણીની વેત્તી

(વહાલા લાગો છો વિશ્વઆધાર રે, સગપણ તમ સાથે)

હું તો નમણી લજ્જમણીની વેત્તી રે, હાથ કાઢ અડશે માં !
 મારું હૈકું આ પળમાં બીડાય : હાથ કાઢ અડશે માં !
 કુંગી કુંગી આ પાંખડી છે મારી રે, હાથ કોઈ અડશે માં !
 જરી અડતામાં ઝૂમી એ જાય : હાથ કાઢ અડશે માં ! ૧

હું તો આકાશી વીજળીની વેત્તી રે, હાથ કાઢ અડશે માં !
 રહું સંતાઈ વાદળીને વાસ : હાથ કાઢ અડશે માં !
 મારી આંખડી બીડાય નહીં બીડી રે, હાથ કાઢ અડશે માં !
 સહેજે જોતામાં ઝખકું ચોપાસ ; હાથ કાઢ અડશે માં ! ૨

હું તો અલખેલી પ્રાચીની વેત્તી રે, હાથ કાઢ અડશે માં !
 ઉપા લજ્જમતી જોતી દિગંત : હાથ કાઢ અડશે માં !
 લાલ ગુલો હું વેરતી આ વ્યોમે રે, હાથ કાઢ અડશે માં !
 કિરણ અડતામાં તૂટે ઉરતંત : હાથ કાઢ અડશે માં ! ૩

હું તો ઉગતી ચંમેલીની વેલી રે, હાથ કોઈ અડશે માં !
 મારાં પુષ્પો છે પુષ્પો શાં મ્વેત ; હાથ કોઈ અડશે માં !
 પાંખાં છુંદણાં જગતને હાથે રે, હાથ કોઈ અડશે માં !
 પુષ્પો નંદાશે અડતાં સમેત : હાથ કોઈ અડશે માં ! ૪

હું તો અદ્ભુત આનંદની વેલી રે, હાથ કોઈ અડશે માં !
 મારી પાંખડીઓ પળમાં વિલાય : હાથ કોઈ અડશે માં !
 હું તો સારા મંસારની લક્ષ્મી રે, હાથ કોઈ અડશે માં !
 મારે હૈયે તો સ્વર્ગો લેહેરાય : હાથ કોઈ અડશે માં ! ૫

નથનું મોતી

(ગરબી—રાગ દેશ—તાલ ધ્રુમણી)

મને આપ ઓ રાધા રે તારી નથનું મોતી !
 નથનું મોતી રે તારા સતનું મોતી :
 મને આપ ઓ રાધા રે૦—(ધ્રુવ)

નથનું મોતી તો મારા છગરની જ્યાળા :
 કાળા અંધારમાં એ પથની જ્યોતિ :
 મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૧

નથનું મોતી તો મારા આત્માનું અમૃત ;
 નથને કે નાથને તું ગતમાં મ્હોતી ?
 મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૨

રતન દરિયાવનું કે તારાનું ટીપું :
 કાઢ્યું મેં તારે મુખે મતમાં જોતી :
 મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૩

મોતી વિના વહે આંખે મોતીની ધારા :
 રાધા ! એ દાને રહે તું છતમાં રહોતી !—

મને આપ ઓ રાધા રે તારી નથનું મોતી !
 સતનું મોતી એ તારી નથનું મોતી :
 મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૪

ઉગમતા દેશની પંખીણી

—

(પાંચરો મારો મેલો, મોહનજી)

મેલોની હાથ મારો, મૂકો મોહનજી !
 જવા દો મુજને, વેળા વીતે ;
 ઉગમતા દેશની હું તો છું પંખીણી,
 પાંખો આ ઢાળું મુજ અહીં શી રીતે ?
 મેલોની હાથ મારો.

૧

મારા તો દેશની ઉડતી અમરાધઓ
 અજવાળી આશને વીટે ઉરે ;
 મારા તો દેશની કુંજો હરિયાળા હો !
 જનતું છે મારે ત્યાં વેગે પૂરે :
 મેલોની હાથ મારો.

૨

મારા તે વનનો વડલો ગોરંભતો,
 પ્રારબ્ધશી ગુંથી તેની ઘેરી ઘટા ;
 ડાળે ડાળે મૂલે ગગનનો મોરલો,
 ટલુકે ભરે તે કંઈ અદ્ભુત છટા :
 મેલોની હાથ મારો.

૩

મારે તે માંડવે ઝાલર સોનેરી,
 વીજળીની વેલ શા ઝગડે ખુલે ;
 વહાલાંની છાંય શા ચાર ચંદરવા
 મારા તે ચોકમાં દિન દિન મૂલે :
 મેલોની હાથ મારો.

૪

મારા તે મુલકે અનરત અજવાળાં,
 પુણ્યોના ફાલ શા કુવારા ફૂટે ;
 મારા તે ભાતુનાં કાટિ કિરણથી
 અનહદ આનંદની ધારા ફૂટે :
 મેલોની હાથ મારો.

૫

મેલોની હાથ મારો, મૂકો મોહનજી !
 જીવું છે દૂર મારે, વેળા વીતે :
 ભાગ્યા છે કાંટા મારા પગમાં આ વાટમાં,
 હૈયું મનાવું કહો અહીં શી રીતે ?
 મેલોની હાથ મારો.

૬

વણમૂલાં વેચાણ

(માને તમારું તે તો વેદણ)

હું તો વેચાઇ વણમૂલે,

સખીરી ! આજે

હું તો વેચાઇ વણમૂલે ! —(ધ્રુવ)

સારી આ સૃષ્ટિનો ભર્યો ભંડાર જેમાં,
આવે ત્યાં કોણ તેની તૂલે ?

સખીરી ! આજે૦

૧

જોયું જ્યાં મુખહું ત્યાં જોયું મારું મનહું,
જાણ્યું એજ સ્વર્ગ મારું મૂલે :

સખીરી ! આજે૦

૨

હું તો કહેતી'તી એવા લાખ પડ્યા વાટમાં :
આજે ચતુરાઇ પડી ચૂલે :

સખીરી ! આજે૦

૩

લાખો રતન મારાં રાખ્યાં જતનથી,
ને તો પતન પામી હૂલે :

સખીરી ! આજે૦

૪

માગ્યાં તે માન ક્રોનાં મળશે ગુમાનનાં ?
સાનું મંતાઇ રહે ધૂળે :

સખીરી ! આજે૦ ૫

લાનુજ ખીલાવશે ને લાનુજ ખીડાવશે,
પંદજ તે ખીલીને શું ફૂલે ?

સખીરી ! આજે૦ ૬

અદલ એ વહાલમની આંખમાં કંઈ દેખી
પ્રાણ મારો માન બધું ભૂલે :

સખીરી ! આજે૦ ૭

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

લાગી છે ૨૯ એક તારી, મોહનજી !
 ખીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ ;
 મારો તો લાતુ છે મોરારી, મોહનજી !
 તારા ઝખૂકે લલે ડોટિ રે લોલ ! (ધ્રુવ)

તેજ તેજ તણખા ઝરે, રૂપ રૂપ અંબાર ;
 ખારાં જગનાં જીવવાં, મીઠા તુજ પડકાર :

એવું તે કોને જાણ કહેવું, મોહનજી ?
 અંતરની આશ એક ખોટી રે લોલ ;
 લેવું તો મનમાન્યું લેવું, મોહનજી,
 ખીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ. ૧

ઉપર નિરખું આંખડી, નીચે નિરખું તેણ ;
 લોચન એજ બધે દિસે, એક વસ્તુ બહુ વેણ :

જ્યાં રે વસે મારો વહાલમ, મોહનજી !
 રહે છે ત્યાં ચિત્ત માફે ચોંટી રે લોલ ;
 સાચી છે વહાલમની આલમ, મોહનજી !
 ખીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ. ૨

ઘેલી ધરણી ધૂમતી, ઘેલી લમતી રાત ;
 ઘેલી એકલ નારની ઘેલી ઘેલી વાત :

હૈયાસૂના થું રહેશેા છેકળ, મોહનજી ?

મારી છે માગણી છોટી રે લોલ ;

મારે તો, ચાંદસો એકળ, મોહનજી !

ખીજ છે વાત બધી ખોટી રે લોલ ! ૩

પનિહારી ચંદા

(કે આલમાં ઝીણી અબ્બકે વીજળી રે)

કે પાણીડાં ગધ'તી અમીસરોવરે રે,

કે ખેડલું રેલાતું ચોધાર :

છલોછલ છલકે માંડે ખેડલું રે.

કે ઢળી ઢળી જતાં અમી એ વાટમાં રે,

કે હસતો છુપતો સૂર્યકુમાર :

છલોછલ છલકે માંડે ખેડલું રે.

૧

કે કુંજમાં વાટડલી જહિં પાડતી રે,

કે પગલે પડતા અમીછંટકાવ :

છલોછલ છલકે માંડે ખેડલું રે.

કે રેલા અમીના ઉતરે આલભે રે,

કે આલભે ઉઘડે રૂપલા ભાવ !

છલોછલ છલકે માંડે ખેડલું રે.

૨

કે કુંજથી વિચરે ધોરી વાટમાં રે,

કે લટકે ખેડું ઝોલાં ખાય :

છલોછલ છલકે માંડે ખેડલું રે.

કે પળપળ ઉડતાં ઝળહળ બિંદુડાં રે,

કે છાંટણાં ચોગમ એ છંટાય :

છલોછલ છલકે માંડે ખેડલું રે.

૩

કે રૂપલા વાડી ખીલતી આભની રે,
કે ખીલતી ધરણી નવનવ રંગ :

છલોછલ છલકે માંડે ખેડલું રે.

કે અમી આ પાળે ભરભર આત્મને રે,
કે ખીલજો એવાં અમીમય અંગ !

ઉતારો, રસિયાં ! માંડે ખેડલું રે !

૪

બોલનાં બાણ

(છેતર્યાં ઇગાળે)

સખી ! બહાણીએ આવી જળવાટે ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
હું તો બોળી ભરમાઇ પડી વાટે કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ! ૧

સખી ! મીઠું મીઠું કૈક કહ્યું એણે ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
એવું ભર્યું હશે શું એનાં વેણે કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ? ૨

સખી ! નયણાં નચાગ્યાં એણે જીણાં ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
એની જીભે વસે શું મધ તીણાં કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ? ૩

સખી ! દેખાડ્યાં સૂરજ ને ચંદ્ર ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
પછી બન્યા એ એવા રસજંદા કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ? ૪

સખી ! સંભળાવ્યાં રામજી ને સીતા ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
એવા લંકાના ગઢ શા એણે જીત્યા કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ? ૫

સખી ! મોરલીએ મોહી મન મારું ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
એની મોરલીમાં હશે શું ગોઝારું કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ? ૬

સખી ! ઘડુલો ચઢાવ્યો મારે માથે ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
એને છલકાતો રાખું કેમ હાથે કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ? ૭

સખી ! હસી હસી હૈંડું હુલાવ્યું ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
એના મર્માંગા મુખે તન તાન્ન્યું કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ? ૮

સખી ! આલતે વીંટાળ્યાં મારે કોટે ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
મારું જીવન બંધાયું એની ચોટે કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં. ૯

સખી ! જન્મોના જોગ એણે જોયા ને કાલનાં દાણુ માગ્યાં ;
અદલ પ્રાણમાં છે પ્રાણ એના પ્રોયા કે બોલનાં બાણુ વાગ્યાં ? ૧૦

સવારમાં જળ ભરવા

(રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ, ગુલાબમાં મહેકે છે)

- મેં તો લીધુંતું બેડલું માથે, સવારમાં જળ ભરવા,
વાટે નીસરી હું સખીઓની સાથે, સવારમાં જળ ભરવા. ૧
- અમે ચાટ્યાં ત્યાં બેલડીઓ બાંધી, સવારમાં જળ ભરવા,
ત્યાં તો લાખેણી લીલા એક લાધી, સવારમાં જળ ભરવા. ૨
- અમે ફૂવામાં બેડલાં ઉતાર્યાં, સવારમાં જળ ભરવા,
જિયે ખેંચી ખેંચીને સહુ હાર્યાં, સવારમાં જળ ભરવા. ૩
- અમે દોરીઓ એકમેક લીધી, સવારમાં જળ ભરવા,
તાણી તાણીને અંતે છોડી દીધી, સવારમાં જળ ભરવા. ૪
- ત્યાં તો મુણ્યો ધડાકો, અને બીધાં, સવારમાં જળ ભરવા,
ઉડ્યાં છલકાતાં પાણી જિયે સીધાં : સવારમાં જળ ભરવા. ૫
- ભીંજી આંખડી ને લૂછતાં જિભાં, સવારમાં જળ ભરવા,
ભીંજી ચુંદડી નિચોવતાં દુબ્યાં, સવારમાં જળ ભરવા. ૬
- અમે ફૂવામાં કૌતુક કંઈ દીધું, સવારમાં જળ ભરવા,
હસતું કહાનડનું મુખ તેમાં મીઠું : સવારમાં જળ ભરવા. ૭
- એ તો પેડો હશે થું મહીં પહેલે, સવારમાં જળ ભરવા,
અમે જાંબળે તે કેટલુંક વહેલે, સવારમાં જળ ભરવા ? ૮
- અમે ફૂલે તે કેમ કરી જાંબળે, સવારમાં જળ ભરવા ?
બેડે પાણી કે કહાન ભરી વહીએ, સવારમાં જળ ભરવા ? ૯

કૂવાને કાંઠે

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી !
 આવડલી મત કાણે દીધી રે લોલ ?
 કૂવાને કાંઠે અમે મૂંગાં રે જિલલાં,
 કાણે પરાણે ગત કીધી રે લોલ ? ૧

સાતે તે સમુદર કૂવામાં સાંપડ્યા,
 ગળણું નાખીને રહું ન્યાળી રે લોલ ;
 બાર બાર વેળા બેડાં ઉતાર્યાં,
 ભરૂં ભરૂં ને આવે ખાલી રે લોલ. ૨

ચાકી ચાકીને મારી કેડ વળી વાંકી,
 ભમ્મર તો મારી બીંજણી રે લોલ ;
 તેરમી વેળા માફે બેડાં ઉતાર્યાં,
 લીધું છલોછલ તાણી રે લોલ. ૩

લપતો ને છપતો આવ્યો ત્યાં કહાનજી,
 ઝોળા પડ્યા ત્યાં મારે હૈયે રે લોલ ;
 ફટયું ત્યાં ગળણું ને ફૂટયું તે બેડાં :
 તુંને શું, કહાનજી ! કહીએ રે લોલ ? ૪

એવું તે કહેતાં મારી આંખોમાં ઉછળે
 સાતે સમુદર રેલી રે લોલ ;
 કહાનજી ! બેઠલું લાગ્યું તેં મારું,
 ઘેર કેમ જઈ એકલી રે લોલ ?— ૫

બારસે બેઠલાં કારાં અપાવું,
 અમૃત ભરાવું ફૂલે રે લોલ :
 સાતે સમુદરનાં ખારાં છે પાણીડાં,
 મારા છે સમ, શાની રુવે રે લોલ ?— ૬

ફૂવાને કઠિ અમે મૂંગાં રે ઊભલાં,
 એવી તે ગત કાણે દીધી રે લોલ ?
 બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી !
 આવડલી મત કાણે દીધી રે લોલ ? ૭

વહાલમની વાંસળી

(વારી જાડં રે સાંવરીયાં, તોષે વારના રે)

તારી થાઉં રે વાંસળિયાં ક્યારે વહાલમા રે ?
 ઝે મુજ ખ્યાલમાં રે :
 તારી થાઉં રે— (ધ્રુવ)

વનવનનો રસ ભરતી ખીલું,
 અંગ બને રંગે રંગીલું ;
 સ્વર ઝીલું તુજ ચપલા અંગુલિયાલમાં રે :
 ઝે મુજ ખ્યાલમાં રે. ૧

વનતરુનું જીવન ભલું ઝાંખું,
 સમમુખે અમૃત તુજ ચાખું ;
 શ્વાસેશ્વાસ ભરી રાખું ચિરકાલમાં રે ;
 ઝે મુજ ખ્યાલમાં રે. ૨

તરવરતા નભકંઠે તારા,
 સરવરતીરે હંસ પુકારા ;
 મૂલું મારા વહાલમની કરમાલમાં રે :
 ઝે મુજ ખ્યાલમાં રે, ૩

ઉરભર કંઈક ઉમળકા લાવું,
 પ્રિયમુખના સંદેશ વહાવું ;
 બેડ અબેડ રચાવું નવસુરતાલમાં રે :
 ઐ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૪

તુજ કરમાં સોહાગણુ સોહું,
 તુજ રસરેણ વહંતી મોહું :
 સૂકો દુકડો લકડીનો હું હાલમાં રે !
 ઐ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૫

તુજ અમીગીતતણું વાહન આ
 ક્યારે બનું જીતી તુજ મન આ :
 અદલ શમ્યું જીવન આ એક સવાલમાં રે !
 ઐ મુજ ખ્યાલમાં રે :
 તારી થાઉં રે વાંસળિયાં ક્યારે જ્ઞાલમાં રે ? ૬

હૃદયસુધા

(મહોલે પધારો મહારાજ માણીગર મહોલે પધારો)

હૃદયસુધા છલકાય, અધરરસ ગાગરીએ રે ;
અધરપુટે જે સમાય, સમાય ન સાગરીએ રે. (ધ્રુવ)

આલઉરે ઉભરાતી વહે રે
નવનવ જગ અમીંગંગ ;
વિશ્વ ઝીલે રસ એ, હું એવી
ઝીલું આ હૃદયતરંગ,
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૧

સરિત સરોવર રેલિયાં રે,
રેહ્યા સિંદુ વિશાળ ;
આલ રેલાયાં ને વિશ્વ રેલાયાં,
એવા એ હૃદયજીવાળ :
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૨

વૃક્ષે વસંત વિરાજતી રે
ઉભરે ફૂલને હોઠ,
મધદરીઆનાં પહાડમોઝાં શો
નેહનો ઉભરો મોટ :
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૩

ઝીલે રવિઉર ચંદ્રિકા રે,
 ઝીલે પૃથ્વીને આલ ;
 જગત બધું એમ ઝીલતું એ
 હૃદયસુધાની છાબ :
 અધરરસ ગાગરીએ રે.

૪

વૈશાખે સાગર ઊછળે રે
 તે જોડે આવે ઉધાન :
 ઉરસાગર અધરે ઉલટે એવું
 અધરસુધારસ પાન !
 અધરરસ ગાગરીએ રે.

૫

૫૬

૩૫

—

(શ્યામરંગ સમીપે ન જતું)

આવડા રૂપાળા દોણે પીધા ?

કહોની, શ્યામ મારા !

આવડા રૂપાળા દોણે પીધા ?—

(ધ્રુવ)

જોઈ જોઈ આંખ ઠરે એકજ સ્વરૂપમાં,

આંજતા પ્રકાશ આવે સીધા :

કહોની, શ્યામ મારા ! ૧

સૂર્યને વસંતવિયા કે ચંદ્રને નિચ્ચાવિયા ?

લાખ લાખ તારા દોળી લીધા ?

કહોની, શ્યામ મારા ! ૨

સંધ્યા ને ઉપાના રંગ રંગ ચાળ્યા અંગમાં,

અમૃતના સાગર શું પીધા ?

કહોની, શ્યામ મારા ! ૩

મેગીઓનાં ઢાળઢાળને વીધી વીધી મારે,

એવા યે કંદર્પને શું વીધ્યા ?

કહોની, શ્યામ મારા ! ૪

બલ્લુતા કળા તે બધી એકમાં સમાવી :

બૂલું કદી એમ વિધિ બીધા ?

કહોની, શ્યામ મારા ! ૫

અદલ છા રૂપાળા તેવા થાશે ના નમેરા !

રૂપે તો ઘા છેજ દિલે દીધા !

કહોની, શ્યામ મારા !

આવડા રૂપાળા કાણે કીધા ?

૬

અબોલા

(માને તમારું તે તો વેલ્લમ)

બોલે તે તો છે વેલ્લી આપડી,
તમારી સાથે
બોલે તે તો છે વેલ્લી આપડી ! —(ધ્રુવ)

મીકું મીકું બોલી તમે હેંકું હરી દ્યો છો,
ભૂતમાં ખવાડો પછી થાપડી !
તમારી સાથે૦ ૧

બદ્દુગર બદ્દુ કરી ચિત્ત લે છે ચારી,
રહેતું પછી કહો શું પાસે આપડી ?
તમારી સાથે૦ ૨

નિશ્ચય કીધો આ, કદી તમથી ના ભોળાવું,
કુબે મારી અધવચે તરાપડી !
તમારી સાથે૦ ૩

રોજ રોજ ઘેલુડી ને વહાલુડી ને બાલુડી,
મુણવાં એવાં વેણ શું નીચાં પડી ?

તમારી સાથેં

૪

પાંચ જણની વચ્ચે મારે થાય જેવા જેવું,
તમારે તો જાણે છે મળ પડી !

તમારી સાથેં

૫

મેઘ જેવા ગાજશો ને મેઘ જેવા વરસશો :
અમારી તો ભીંજે આ એક કાપડી :

તમારી સાથેં

૬

જાઓ રે દુગારા ! હવે હું તો નહીં બોલું :
પણ આ અદલ મનને શી પડાપડી !

તમારી સાથેં

બોલે તે તો છે ઘેલી બાપડી !

૭

રસણાં ઉતારો

(અમ રે સાથે શું રાજ ! માયા ઉતારી ?)

હસ્યાં આકાશ, રેલી લાલી ગોરજની ;

વસમી તે ન્હોય કાળી રજની :

જુઓ તો સહી !

આવો, આવોની રાજ ! રસણાં ઉતારો ! ૧

મીઠી છે ભૂખ, તેમ રસણાં યે મીઠાં :

રસણાં પછીનાં મિલન દીઠાં ?

જુઓ તો સહી !

આવો, આવોની રાજ ! રસણાં ઉતારો ! ૨

કહો તો આ આલસાંની આપું પિછોડી ;

શું ત્યાં મેઘધનુ તોડી :

જુઓ તો સહી !

આવો, આવોની રાજ ! રસણાં ઉતારો ! ૩

કહો તો નલગંગનો યનાવું કંદોરો ;

કહો તો દહ તારલાનો તોરો ;

જુઓ તો સહી !

આવો, આવોની રાજ ! રસણાં ઉતારો ! ૪

એવી દહિં જોડ એક ચાંદા સૂરજની,
આપી શકે ન નાર વ્રજની :

જુઓ તો સહી !

આવો, આવોની રાજ ! રસણાં ઉતારો ! ૫

દેવો ચે સ્વર્ગમાંય પામે ન જોવાં,
આપું અમોલ અમી એવાં :

જુઓ તો સહી !

આવો, આવોની રાજ ! રસણાં ઉતારો ! ૬

હસતું આ વિશ્વ, આંખ હસતી ઉધાડો !
ઉધડ્યા આ પ્રાણે મીટ માંડો !

જુઓ તો સહી !

આવો, આવોની રાજ ! રસણાં ઉતારો ! ૭

પ્રારબ્ધ

(તને રાખ જોલાવે રંગ લીલડી)

ભર્યાં ભર્યાં રરોવર હીલકે,
તોય ગાય તરસીડી જાય, રે મારા વહાલમા !
એને કાઠે પડ્યા છે કાંટલા,
ત્યાં તે પગલાં કેમ મૂકાય ? રે મારા વહાલમા ! ૧

ઝાલે ઝુમ્મર તરણાં જૂલતાં,
તોય હરણાં ભૂખ્યાં જાય, રે મારા વહાલમા !
એની વાટે વિચર્યો ફસરી,
ત્યાં તે મુખડાં કેમ મંડાય ? રે મારા વહાલમા ! ૨

ભરી છાત્ર સોનેરી ફૂલડે,
તોય માલજુ હાલી જાય, રે મારા વહાલમા !
એને વિપધર વીંટી છે પડ્યો,
તેમાં હાથજ કેમ નખાય ? રે મારા વહાલમા ! ૩

રૂપે ગુણે છે રસિયો રાજતો,
તોય રસિયજુ રડતી જાય, રે મારા વહાલમા !
આડાં પડ્યાં પ્રારબ્ધ કંઠ જન્મનાં,
તેનાં કોટડાં કેમ વીંધાય ? રે મારા વહાલમા ! ૪

નેહ નયણાં રસરસ નીતરે,
તોય ભુગભુગ સૂના જાય, રે મારા વહાલમા !
એની આશાનું પિંજર તૂટતું,
એનો આત્મા ઉડું ઉડું થાય, રે મારા વહાલમા ! ૫

ભાગ્યના પાર

(કહાને ખીલેથી વાછકુ છાકીઆં રે)

મેં તો લીધો રે દીવડો હાથમાં રે,
હું તો ચાલી ત્યાં વનની માંય રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
મેં તો જાણ્યાં'તાં ઝૂલતાં ઝાડવાં રે,
મેં તો જાણી'તી શીળી છાંય રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

૧

મેં તો કહ્યાં'તાં મધુરાં પંખીડાં રે,
મેં તો કહ્યાં'તાં નવરંગ ફૂલ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
મેં તો ધાર્યાં'તાં સરવર શોભીતાં રે,
મેં તો ધાર્યાં'તાં અમૃત અતૂલ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

૨

હું તો જોતી'તી પારસ પીપળા રે,
હું તો જોતી'તી નાગરવેલ રે :

ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

હું તો ગણતી'તી દેવની દેરડી રે,
હું તો ગણતી'તી પરીના મહેલ રે :

ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

૩

મેં તો સંકાર્યો દીવડો હાથમાં રે,
મેં તો આંખો ટ'ટોસી બહુ વાર રે :

ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

આવે સૂસવતા વનના વાયરા રે,
રાખું હીવો હું માંડમાંડ ત્યાર રે :

ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

૪

હું તો શોધી શોધીને થાકી જોઈતું રે,
મેં તો દીઠી ન કોઈ રંગરેલ રે :

ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

નહીં દીઠા ત્યાં વનના મોરલા રે,
નહીં દીઠી હળકતી ઢેલ રે :

ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

૫

મારાં હુબ્યાં છે સોનલ સોણલાં રે,
 મારી આંખો ને દીવડો એજ રે :
 ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
 આ તો વીજે ગોરંભતો મેહુલો રે,
 આ તો આછાં અંધારાનાં તેજ રે :
 ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.

૬

કાણે દીકાં છે કાળનાં કોતરો રે ?
 કાણે દીકા છે ભાગ્યના પાર રે ?
 ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે :
 માંચી આંખે જોતું ને રોતું ખોલીતે રે,
 સખી ! એવા છે આ સંસાર રે :
 ભાગ્ય તો આ આગળ ચાલતાં રે !

૭

એકલી

(કુંજલડી હો ! સંદેશો અમારો)

મેઘલી રાત ને વીજના ભડકા,
ઝપટી ઝપટી જાગું છ રે ;
વહાલમ તો મારો વસે વિદેશમાં,
ભવના ભય ક્યાં ભાગું છ રે ? ૧

સૂતી પડી મારી સુખની સેજડી,
સૂતી આ મારી મેડી છ રે ;
ભડભડ ભડકે કાળજાં કંપે,
નીંદર મારી છેડી છ રે. ૨

નીંદર મારી વેરણ થઈ બેડી,
ક્યાં જઈ વહાલમ જોવા છ રે ?
સોણાં વિહોણું મારું હૈયું વિલાતું,
ઘડીના જોગ ચે ખોવા છ રે. ૩

આંધળું આલ આ ચઢતું તોફાને,
નેવલાં ઘોઘે રેલે છ રે ;
ખારણાં વીધતાં સૂસવે વાયરા :
ભયના ખેલ સૌ ખેલે છ રે. ૪

વિટપને વળગી વીટે છે વેણડી,
 આભને વીટે ગંગા છ રે :
 વહાણમ વિહોણીને કેના આધાર હો ?
 કેના ઉરે અડખંગા છ રે ? ૫

એકલી નારની અધીરી છે આંખડી,
 હૈયું અધીરું આછું છ રે :
 એકલી નારના કાન છે સરવા :
 પળપળ ચમકી શોયું છ રે. ૬

મેઘલી રાત ને વીજના ભડકા,
 અંધારા ઝોરડા ધગકે છ રે :
 વહાણમ ! ઉઘાડજો વહેલેરાં વહાણલાં !
 ઝગહળ વાટડી ઝગકે છ રે ! ૭

વિજેગણ

(શેરી વચાળે ઊભી'તી ને નરમળ નરમળ જોતી'તી)

શીઆળો શૂળે ગયો ને ઊનાળો ધૂળે વહ્યો,
સરવરિયાં છલકે રે મારી આંખમાં ;
દીપ હોલાયા આંગણે ને ફૂલ સૂકાયાં ફાગણે,
સરસરિયાં વરસે રે શ્રાવણ સાખમાં. ૧

કાગા બોલે બારણે ને દોડી જાઉં ઓવારણે,
ઊના રે ધખતા ત્યાં સૂતા ઓટલા ;
ઢાપલડી ફૂ ફૂ કરે ને કુંજલડી ચટકું ભરે,
હોળું ને બોળું રે દિનભર ચોટલા. ૨

સપનામાં કંઈ સાંપડે ને જાગી નજરે ના પડે,
ખાલી રે ઓશીકાં ખુંચે હાથને ;
નીંદર નાવે આંખડી ને પળપળ પલકે પાંખડી,
લાગું રે થેલી હું સહિયર સાથને. ૩

વીજ પડે કંઈ ઓતરે ને ચમકી દોહું ચોતરે,
શીળા રે વાતા દખખણના વાયરા ;
તારલિયા સહુ ચીંધતા ને હૈયાં મારાં વીંધતા,
વિખરાતા મારા રે દિલના ડાયરા. ૪

પૂછું પળતાં પંથીડાં ને પૂછું ઉડતાં પંખીડાં :

મારગડે દીઠો રે કો વરણાગીઓ ?

મારગડા તો ધગધગે ને સૂના હુંગર ઝગમગે,

વાટે રે વહેતા બોગી વેરાગીઓ.

૫

દેહલડી ધરણી દળે ને નયણાં મારાં નિગળે,

જીવડો તલખે રે કાળા કાલમાં :—

બોલ્યા ધુંધરા બારણે ને છાંટ્યાં નીર ઉતારણે,

ઝરમરિયાં ઝમકે રે ઝગમગ, જ્હાલમા !

૬

હૈડાની આગ

—

(પ્રેમની પીડા તે કાને કહીએ રે)

આવડું તે આજ નવ ધરીએ રે,
હો રસિયાજી !

આવડું તે આજ નવ ધરીએ !—(ધ્રુવ)

હૈડાની આગ તે તો હૈંડે ધ્રુવવાડીએ,
અબળા તે અમો કશું કરીએ રે ?
હો રસિયાજી !

૧

વાંકું વચન તમ કાળજી આ વીધે,
કુબતાને દાળો નવ દરીએ રે !
હો રસિયાજી !

૨

રાતદિન બળી જળી રાખ થઈ રહીએ,
કાર્યા તે કેમ કરી કરીએ રે ?
હો રસિયાજી !

૩

અબળા અમો તો સદા રહીએ પરાધીન,
પગપગ લોકલાજે કરીએ રે :
હો રસિયાજી !

૪

પ્રીતડી કરી તમે શું પીધાં અમે વિખણાં,
તમે શું પુરુષ બન્યો જરીએ રે ?
હો રસિયાજી !

૫

જીવન ને પ્રાણ અમ સોંપ્યાં તમ હાથે,
તારો બે તમેજ તો તરીએ રે :
હો રસિયાજી !

૬

સાગર તજીને જવું ઉડવા આકાશે,
પાંખો વિના બાથોડાં ક્યાં ભરીએ રે ?
હો રસિયાજી !

૭

પ્રીતડીની ચારી તરવાર છે બેધારી :
ચૂકતાં કપાઈ ઝટ મરીએ રે :
હો રસિયાજી !

૮

ઘેલાં થયાં અમે તે તમે ડાહ્યા માટે :
અહલ અટળ સ્નેહ રમરીએ રે !
હો રસિયાજી !

આવડું તે આળ નવ ધરીએ !

૯

ગુલાબ ને ચંબેલી

—

(રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ, ગુલાબમાં ગહેક છે)

- આને પરણે છે વાડીનાં ફૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
નેવા આવને એ નેડી અમૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૧
- કાચા સૂતરને બાંધેલે બાંધ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
સાથે મળ્યાં છે સોનું સુગંધ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૨
- નેવાં મંગળ ને શુક છે વ્યોમ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
નેવાં શોભે અરુણ ને સોમ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૩
- નેવા માણેક ને હીરલાના નેગ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એવાં નેડ્યાં છે રૂપ એ અમોઘ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૪
- વિશ્વે વેરે સુગંધી પરાગ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એ તો સૃષ્ટિનાં અખંડ સોદાગ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૫
- નેવી પાંદડીની ફૂટતી કુમાશ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એવી ખીલવને અંતરની આશ, ગુલાબ ને ચંબેલી ! ૬
- કાંટા છોડ્યા છે ડાળીએ દૂર, ગુલાબ ને ચંબેલી,
લજો કુંળા સ્નેહે ભરપૂર, ગુલાબ ને ચંબેલી ! ૭
- રૂપે ગુણે રહો ગરવો ગુલાબ ! ગુલાબ ને ચંબેલી,
ભરો ચંબેલી શુદ્ધ સ્નેહછાબ ! ગુલાબ ને ચંબેલી. ૮
- ફેરો આત્માની ફેરમ અતૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી !
સદા શોભો ગૃહવાડીનાં ફૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી ! ૯

હૈયાનું રાજ

—

(માને તમારું તે તો વેદફા)

જાઓ, મને ન કશું જોઈએ,
વરણાગીઆ !
જાઓ, મને ન કશું જોઈએ !— (ક્રુવ)

ચાલવાની ચટક ના કે મહાલવાની લટક ના,
કે આંખડીની મટકમાં ન મોહીએ :
વરણાગીઆ ! ૧

વાંકડીઆ વાળમાં કે કંઠ કેરી માળમાં,
કે ચિત્તકું એ જાળમાં ન જોઈએ :
વરણાગીઆ ! ૨

સ્વર્ણતેજ તારલા કે ઇન્દ્રધનુ હારલા,
કે કો ન એવા ભાર લાધી સોહીએ :
વરણાગીઆ ! ૩

લાખલાખ સાજથી કે કોટિ અવર કાજથી,
કે હુનિયાના રાજથી એ રોઈએ :
વરણાગીઆ ! ૪

ભાવભર્યાં ભોજનો કે અમૃતના હોજ હો !
 કે હરીએ ના પ્રયોજનોથી કોષએ :
 વરણાગીઆ !

૫

કનકજડિત હાથમાં કે લક્ષ્મીના ચે સાથમાં
 કે અણમૂલો આ આતમા ન પ્રોષએ :
 વરણાગીઆ !

૬

ઘો તો અદ્વય આજ તમ હૈયા કેરું રાજ ઘો !
 નહીં તો આ મહોતાજ રોનાં હોષએ ?
 વરણાગીઆ !

જાઓ, ખીજું ન કશું જોષએ !

૭

પગલાં

—૪—

(પાલવડો મારો મેલો, માહનજી)

ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! પગલાં ઉપાડને,
 પગલે પગલે ઝરે જ્યોતિ રે લોલ :
 ઉઝ્યા આકાશનો સાગર ગોરંભતો
 જ્યોતિ એ ઠારી કરે મોતી રે લોલ :
 ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૧

પગલાં ઉપાડશે ત્યાં તારલા પાડશે,
 વિશ્વની વાટ આ ઉન્નળશે રે લોલ :
 જીવનનાં નેત્રી કોઈ પળશે એ પંથમાં,
 ઉરના અંધાર તેના ટાળશે રે લોલ !
 ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૨

કાજળનાં કોડીયાંમાં દીપે એ દીવડા,
 એવા પ્રકાશ નાથ ! ખૂરો રે લોલ !
 કાજળના કોડીયામાં તણુખો ઝણુકતાં,
 આત્મા ન કોઈ ભલો ખૂરો રે લોલ :
 ધીમાં ધીમાં હો નાથ ! ૩

અંધારી રાતનાં અંધારાં કાળ શાં,
 ચમકે ત્યાં દેવની ચોક્કી રે લોલ ;
 ચોક્કી ચોક્કીએ મારા નાથનાં પગલાં,
 પાડે છે ભાત કે અનોખી રે લોલ :
 ધીમાં ધીમાં, હો નાથ !

૪

ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! પગલાં ઉપાડજો !
 પગલે પગલે પડે તારા રે લોલ :
 ઝીલું ને ઢોળું તેજધારા જીવનમાં,
 એવા હો નાથ ! રહેજો મારા રે લોલ !
 ધીમાં ધીમાં, હો નાથ !

૫

વહાલમજનો રાસ

—

{ ચૂલા પર ઠીકરી રે કે લટપટ જોલે, વહાલમજ, }
{ આજે મારા પરણ્યાનું રાજ, લટપટ જોલે, વહાલમજ. }

વાદળમાં વીજળી રે કે ચમચમ ચમકે, વહાલમજ,
એવા મારા અંતરના ભાવ આજ કંઈ ટમકે, વહાલમજ ;
અગળાના ઉરની રે કે વાત એક મોંઘી, વહાલમજ,
પ્રારણધના ઝીલતી એ ધાવ, સ્નેહને ન મોંઘી, વહાલમજ. ૧

પ્રીતમની છાંયમાં રે કે અગળા ખીલતી, વહાલમજ,
વાદળના પડખામાં જેમ, વીજળી ઝીલતી, વહાલમજ ;
ચટકતી ચાંદની રે કે પડતી રવિઓથે, વહાલમજ,
એવો છે અગળાનો પ્રેમ, છુપતો પોતે, વહાલમજ. ૨

માનસર કાંઠે રે કે હંસ ચરે મોતી, વહાલમજ,
એવી તમ અંતરકિનાર, પામું પુણ્યજ્યોતિ, વહાલમજ ;
મહોરે મંદાકિની રે કે આલને કોટે, વહાલમજ,
ઝૂંલી તમ સ્નેહસહકાર, મહોરે ફૂલગોટે, વહાલમજ. ૩

તમે તો ભાનુ શા રે કે ચંદા શી હું તો, વહાલમજ,
કાળજને કોતરતો કાળ હૈયે મારે સૂતો, વહાલમજ :
સંજવન સ્નેહનાં રે કે લાવે દેવદૂતો, વહાલમજ,
રોજ એવી કિરણની માળ હૈયે મારે ગુંથો, વહાલમજ. ૪

લાખેણી લાડલી રે કે શોભે શણુગારે, વહાલમજી,
લાખ લાખ તારાનાં તેજ દેહે ઝગદારે, વહાલમજી ;
તોય પિયુચંદ્રનાં રે કે દર્શન જો લીણું, વહાલમજી,
વહી રૂહે અંધારાં બધે જ. હૈયાં એવાં સૂનાં, વહાલમજી. ૫

દૂરથી દિગંતમાં રે કે વાટડી જોતી, વહાલમજી,
દીડી-અણુદીડી વસંત, ધરા ધીર જોતી, વહાલમજી ;
ક્યારેક તે આવશે રે કે ભરશે ફૂલપાને, વહાલમજી,
એવી અમ આશા અનંત ધારે ધીર ધ્યાને, વહાલમજી. ૬

આંસુડાં આંખમાં રે કે લુછડે જવાળા, વહાલમજી,
વદને હુલાવી તોય હાસ, પીવા વિખખ્યાસા, વહાલમજી ;
વરસતે મેહુલે રે કે આંદની પડતી, વહાલમજી,
એવી અમ પ્રીતિ દે ભાસ, હસતી રડતી. વહાલમજી. ૭

પોયણીની દાંડી રે કે નીરે ઊભે મદથી, વહાલમજી,
વધે જેમ પાણીનાં પૂર, તેમ તેમ વધતી, વહાલમજી ;
નેહ કેરાં નરમાં રે કે અળખા ઉગતી, વહાલમજી,
જેમ જેમ વધતાં એ નર, તેમ ઊંચે પૂગતી, વહાલમજી. ૮

દિલના દિલાવર રે કે મનના મોટા, વહાલમજી,
ઝોછાં અંધીરાં અમ ઉર ભરે પરપોટા, વહાલમજી ;
સાગરના જેવા રે કે ગંભીર ગાળે, વહાલમજી,
મારાં આ સરિતાનાં પર શમવી સહાજો, વહાલમજી. ૯

ધમધમતી ચાલમાં રે કે ધરણી ધૂળે, વહાલમજી,
ગડગડતો જાણે કેા મેઘ વ્યોમમાં ઝૂઝે, વહાલમજી ;
જુલમો જગતના રે કે પાયે એમ આપો, વહાલમજી,
વરસીને વર્ષાને વેગ, આશિષ આપો, વહાલમજી ! ૧૦

વાંકડલી મૂળ પર રે કે લિંબુ ડરતાં, વહાલમજી !
વીરત્વ પ્રાણનાં એ હોડ ટેક અડગ ધરતાં, વહાલમજી ;
અધરે વિરાજતી રે કે સત્યની લાલી, વહાલમજી,
વીરની છે પૂંજી એ મોટ, વીરનેજ વહાલી, વહાલમજી. ૧૧

મુખડાના હાસ્યમાં રે કે ભાગ્ય જોઈ મારું, વહાલમજી,
સો સો ઉઘડતાં પ્રભાત આંખમાં ઉતારું, વહાલમજી ;
સાત સાત જન્મનાં રે કે દુઃખ મારાં ભૂલું, વહાલમજી,
એવી સદા રાખો રળિયાત, હાસ્યઝલે ઝલું, વહાલમજી ! ૧૨

અણીયાળી આંખમાં રે કે તરે અમીળિન્દુ, વહાલમજી,
હારે દંઘ જગતના તાપ, રહેમના એ સિન્ધુ, વહાલમજી ;
નિરખું એ નેણમાં રે કે અણખોલી વાતો, વહાલમજી,
મારાં તો ભાગ્યની એ આપ, વિધિપોથી કાં તો, વહાલમજી ! ૧૩

બાહુ કેરા બળમાં રે કે ઉજળે મોજાં, વહાલમજી,
ધૂમી રણાંગણે શૂર, યુદ્ધ દંઘ યોજ્યાં, વહાલમજી ;
હું તો ભવરણમાં રે કે પિયુની સંગાથી, વહાલમજી,
રાખશો કદાપી નવ દૂર, જીવનની સાથી, વહાલમજી ! ૧૪

વનનાં જાંડાણુમાં રે કે કાકિલ બોલે, વહાલમજી,
 વહેતી એના ટહુકાની ધાર વનરસ દોળે, વહાલમજી ;
 અંતરના ગોખમાં રે કે બોલે કાક પંખી, વહાલમજી,
 વહાલભર્યા જાંડા ભણુકાર, એના રહું ઝંખી, વહાલમજી. ૧૫

આલલાંની ઓઢણી રે કે સરતી શશિદેહે, વહાલમજી,
 ઉડતી એની રૂપેરી કાર દષ્ટિ ભરે લેહે, વહાલમજી ;
 થડીના એ મોહ તો રે કે આંજી ઉડી જાશે, વહાલમજી,
 ચંદ્રનેજ લાળજે, ચક્રાર ! એજ અમી પાશે, વહાલમજી. ૧૬

લક્ષ્મીની વાંસળી રે કે થડી કા સૂતારે, વહાલમજી,
 મુંદર છે ઘાટ અને રંગ, કળા કીધી ભારે, વહાલમજી ;
 આત્માનાં ગાન તો રે કે વહેશે જેવાં હૃદયે, વહાલમજી,
 ઝીલે જેવાં વાંસળીનાં અંગ, સૂર તેવા લહીએ, વહાલમજી ! ૧૭

પૂનમનો ચાંદલો રે કે આલને માથે, વહાલમજી,
 રહેજો સૌભાગ્ય મારાં એમ, કુંકુમ સાથે, વહાલમજી !
 ગગનના જેવી રે કે છાંય રાદા રાખો, વહાલમજી !
 અદલ નિભાવજો આ પ્રેમ, ભવભવ લાખો, વહાલમજી ! ૧૮

ગરાસિયો ને ગરાસિયણ

—

(રાગ માઠ—પ્રથમ લીટીજ ન્હૂના લોકગીતની છે.)

મધમધ કરતો મોગરો, ને થાળી જેવડાં ફૂલ :
આવ રે મારા ગરાસિયા, તારી પાઘડીએ બાંધું મૂલ !—(ધ્રુવ)

એવડાં તે ફૂલ ક્યાં બાંધશે ? મારી છોટી કેસરપાઘ :
વાહ રે ગરાસિયા બાલુડા, રણે બપુયું શું વકરી વાઘ ?
મધમધ કરતો મોગરો ૦ ૧

કાજળવરણી રાતડી, ને રૂપલાવરણાં ફૂલ ;
કાળા રણે કરજો રુબિરની ધારે દુશ્મનનાં શિર ફૂલ !
મધમધ કરતો મોગરો ૦ ૨

કુંકુમ ચોંટયાં ભાલડે, ને કેસર છાંટયાં ચીર :
વિજયી ગરાસિયા ! આવજો, બની શોભિતબોળ્યા વીર !
મધમધ કરતો મોગરો ૦ ૩

એક તો જનનીનાં દૂધડાં, ને બીજાં હકરાળાંનાં નૂર :
ત્રીજાં ત્રિલોકે દીપાવવાં મારાં ક્ષત્રીગયાનાં શૂર :
મધમધ કરતો મોગરો ૦ ૪

નૂરા અખાડિયા મેહુલા, ને શૂરા કા મહાના વટોળ,
એથી ચે શૂરા ગરાસિયો : જોજો રણસંગ્રામે મોલ !
મધમધ કરતો મોગરો ૦ ૫

થાળી જેવડાં ફૂલ હકરાળાં, તો સાગર જેવા સ્નેહ :
લાવીશ દ્વિગંતનો કાંઠલો : સદા સોહાવજો આ દેહ !
મધમધ કરતો મોગરો ૦ ૬

ગુર્જરી વીરાંગના

(શ્યામરંગ સમીપે ન જાતું)

કાયરાની નાર શું ગણાઉં ?

ઊઠો, સ્વામી મારા !

કાયરાની નાર શું ગણાઉં ?—

(ધ્રુવ)

સારી ગુજરાત આજ ખળભળી છે ઊઠી,

હુંજ ખેસી હાલેરાં શું ગાઉં ?

ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૧

શેરી ફરી નાર બધી ટુંપી ટુંપી ખાશે,

ફટ રે અલી ! માટી તારો મ્યાઉં !

ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૨

ગડગઢ્યાં નિશાન, વાગે શર રણતૂર આ,

હાક બધે સૂણી અકળાઉં :

ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૩

કેસરીની નાર હું કે ઠેસ ખાતી લોંકડી,

વેશ આવો દેખી લજવાઉં :

ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૪

હોય વીરશોણિત તે બિનું બિનું ઉછળે,
હું તે થું આ દિમમાં થીબાઉં ?

બોહો, સ્વામી મારા ! ૫

પાધ બાંધું કેસરી ને કમર બાંધું કસકસી ;
ધસમસી જૂકાવો, હું હુલાઉં !

બોહો, સ્વામી મારા ! ૬

અંગના ભલે હું તોય વીરની વીરાંગના,
વીરનાજ વહાલમાં ગુંથાઉં :

બોહો, સ્વામી મારા ! ૭

વીરની ઘડી ખરી, ન કાયરાની જાંદગી :
વધો, સ્વામી ! જયગીતો હું ગાઉં !

બોહો, સ્વામી મારા ! ૮

સંધ્યાનાં સોણલાં

(શતડહી રજિયામણી, મનમોહનજી)

કુંળા ઉપા, કુંળાં આભલાં, મુજ વહાલમજી !
 કુંળા કુંળા સૂરજના પાદ :
 જૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
 મોંઘી વસંત, મોંઘાં ફૂલડાં, મુજ વહાલમજી !
 મોંઘા ઉર ઉરના આદલાદ :
 જૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૧

દેડે લીલા લચી દે' હતી, મુજ વહાલમજી !
 કરતી ટ્રાયલ ટલુકાર :
 જૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
 જોખન હતાં જાદુલચી, મુજ વહાલમજી !
 આંખે ઓજસના અંચાર :
 જૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૨

આંજણુ અંજળયાં આંખમાં, મુજ વહાલમજી !
 દીડી અદભુત સોનલ દેહ :
 જૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
 દીધાં-લીધાં દેહદાન એ, મુજ વહાલમજી !
 મ્હોર્યા કાલ્યા તે અમૃતનેહ :
 જૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૩

આગે ડિલાં ગ્રંધ્યા તળે, મુજ વહાલમજી !
કેવી મીઠી મનોહર શાંત !

ભૂલશે સોણુલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
રેલ્યા આ જીવનરંગ સૌ, મુજ વહાલમજી !
ખૂલે નલધરણી એકાંત :

ભૂલશે સોણુલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૪

આવી હેમંત, આવ્યા વાયરા, મુજ વહાલમજી !
પેલાં રજનીનાં આવે રજપૂર !

ભૂલશે સોણુલાં શું, મુજ વહાલમજી ?
મીઠાં સૌ સ્નેહલ સોણુલાં, મુજ વહાલમજી !
ઝગો તારા શું ઉર પૂરનૂર !

ભૂલશે સોણુલાં શું, મુજ વહાલમજી ? ૫

ઘેરી આ સાંઝ, ઘેરી રાતડી, મુજ વહાલમજી !
ઘેરી ઘેરી સુખદુઃખની ગાથ :

ભૂલશે સોણુલાં શું, મુજ વહાલમજી ?
હવે લેવાં—દેવાં આત્મદાન કે, મુજ વહાલમજી !
હૈયે હૈયાં ગુંથી, હાથે હાથ !

ભૂલશું સોણુલાં શું, મુજ વહાલમજી ? ૬

દામ્પત્યનો વિજયકાળ

(ચાલી ચાલી ગોકુળની વ્રજનાર કે મહીડાં વેચવા રે લોલ)

બહાલા ! મને કંઈ કંઈ આજે થાય,
સ્મરું તે દિન દોહલા રે લોલ,
જેવી પેલી વાદળીઓ વિખરાય,
વહ્યા તે ભાસ સોહલા રે લોલ. ૧

નહોતું જાણ્યું સ્વપ્ને પણ કે વેળ
યુવાથી કંઈ મીઠું રે લોલ,
આજે એવું ઘડપણ સ્નેહકરેલ,
યુવાથી ભલું દીકું રે લોલ. ૨

વાદળી વાદળીમાંહી બેળાય,
બેળાતાં ઉર આપણું રે લોલ;
હવે પ્રાણ પ્રાણે કુખી સમાય,
ઉદક ઝરણાંતણું રે લોલ. ૩

યૌવન તાતી તાવણી જેમ
છછણતું સહેજમાં રે લોલ,
આજે હોય અમૃતથાળી એમ
લહેરાતાં શીત તેજમાં રે લોલ. ૪

હવે થયો આપણો આત્મા એક,
 દિવાલો તૂટી દેહની રે લોલ;
 વહાં મદ્યેન નયનથી છેક,
 ખીલી છે જ્યોતિ સ્નેહની રે લોલ. ૫

આજે તમ હૈયે વસતી વાત
 પ્રથમથી હું લાહું રે લોલ,
 તમે પથુ સમજી લ્યો ભલી ભાત
 દિલે જે હું ચાહું રે લોલ. ૬

મિથુનની તારકજોડ ચું આજ
 પલકીએ આપણે રે લોલ,
 રહું દહન'ધન જીવન કાજ,
 ઠર્યાં તપી તાપણે રે લોલ. ૭

બહાલા ! જરી જેટલું હોય વિશેષ,
 અને ભવ ભવ હમે રે લોલ !
 બહાલા ! પડે ઝોણું કંઈ ભવલેશ,
 જગત ક્યાં ક્યાં ખસે રે લોલ ! ૮

એવું જરી દેતાં વધુ કંઈ રોજ
 રહ્યાં ને રહીયું સદા રે લોલ,
 અખૂટ છે વહાલપના રસહોજ ;
 દીધા એ ખૂટ્યા કદા રે લોલ ? ૯

ભલે જગે નવનવ આવે વસંત
 ખીલી ફૂલપાનમાં રે લોલ,
 રહી સ્મૃતિ આપણુ ઉર રસવંત
 અમર ઉરગાનમાં રે લોલ. ૧૦

હવે અહીં જાળકડાંની પાંખ
 વસંત એ ખીલશે રે લોલ,
 નેહ એને આપણી ઝુમતી આંખ
 નવું વર ઝીલશે રે લોલ. ૧૧

બાલા ! પેલી ઉઘડી દિવ્ય દિગંત
 રેલાશે કૃપા નાથની રે લોલ,
 ત્યારે તહીં રચશું નવલ વસંત
 અનંત આ સાથની રે લોલ ! ૧૨

આંસુનાં પૂર

(પ્યારને પાશળે સોનાનાં બાર)

હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર :

આંસુનાં પૂર, પરમ નયનાંનાં પૂર :

હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. (ધ્રુવ)

માઘ્યાં ન મુળે, નહીં નયને બોલાવ્યાં,

અણુધાર્યાં આવી બિભે હાજરહજૂર :

હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૧

વસતાં વેરાન બ્યાં રેતીનાં રણ શાં,

એકજ કે સ્મરણે એ રેલતાં જરૂર :

હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૨

આલ બ્યાં તપે ને અવ આળા તપાવે,

ઉછળી આવી તાપ કરતાં એ દૂર :

હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૩

કુંગરના બાર આવી અંતર દબાવે,

પાળાને તોટી પાક્કી કરતાં એ ઉર :

હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૪

આનંદ કે શોકનાં ફાટે સરોવરો,
કહેશે ન કાઈ ત્યારે, કરજો સખૂર !
હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૫

ઉડે જ્યાં તણુખા ત્યાં ઉડે અમીકણો,
આંસુને ઝીલશે કેા હૈયાનાં શર :
હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૬

આત્મા ભીંજવજો એ પૂરમાં બહાદૂર હો !
પુણ્યોનાં પૂર, એ તો જન્મોનાં નૂર :
હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૭

વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

(રોક્યો પતથટ રસિયા રાજ, પાણીડાં કેમ ભરીએ ?)

ખાળો ખાળો ને આંસુડાં ઉભરે,
 વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
 એ તો અચૂક હૈયાની રીત :
 વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
 મોજાં આવે આવે ને આથડે,
 વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
 એવી ઉરની પુરાતન પ્રીત :
 વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૧

જગે ઉગે તે તો સૌ આથમે,
 વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
 એ છે ઉદય ને અસ્તના ખેલ :
 વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
 ઉપા મંધ્યાના રંગ ઘડીવારના,
 વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
 જેવા જેના નસીબના મેળ :
 વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૨

થેડું બીજું છે આભ જગ દેરીને,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

ખાંધ્યા દિશા દિશાના દોર :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

વેરે ધગધગતી આગ કે મેહુલા ,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

નભે ક્યાં તક માનવનું જોર ?
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૩

તથે તાપ અથા તો સામટા ;
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

કદી વરસે તો પ્રલયે તણાય :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

મૂળે મુળે જોવું ને સાંખવું,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

જેના જડે ન કોઈ ઉપાય :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૪

ઢાંકો ઢાંકો તોય અંતર ઉભરે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

એવી હૈયાની હડીલી રીત :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

સ્મરણ આવે આવે ને આથડે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

ક્યાં છે અદલ જીવનની જીત ?
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૫

ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે !

—

(ગોવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે)

ફર તો જરા, છે જોતું મારે,
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! (ધ્રુવ

રોજ રોજ એક તાંડે મુખડું જતાવે,
જેમ આવે તેમ હઠે કાં રે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૧

ઘાટ ઘાટ રચે તાંડે નાવડું ફેરે,
તેનું તેજ દેખી મન હારે :
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૨

નાવડું આ તાંડે સરે આલને સરોવરે,
તોય ના ઉતારે પેલી પારે :
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૩

શાંત ને સુધાભરી આ આંખ તારી જોપતી,
પેલી ગમતી કેવી પસઠારે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૪

સ્વર્ગનાં સુવર્ણના છે દેવરંગ દોલસા,
કે છે આત્મઝંકક તે દિદારે ?

ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે !

૫

એકવાર તો બતાવ છે શું તેં છુપાવ્યું ?
અણુદીઠાં તે સ્વપ્ન જોઈ ક્યારે ?

ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે !

૬

જગતથી ભલે છુપાવ તારો આ ખજાનો,
હું તો સ્નેહી, જોવું સર્વ મારે !

ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે !

૭

નવચેતન

(બાણી, તારાં નયનાંમાં જોગી રમે રે)

- જોગી ! તારાં નયનાંમાં સપનાં સરે રે,
સપનાં સરે ને મન તપના કરે રે. ૧
- આભ ભરે રંગે ને રંગે રમે રે,
રંગે રમે ને પાછો ભૂલમાં ભમે રે. ૨
- ઢોળી પ્રભાત આભ—તીરે હસે રે,
તીરે હસે ને તિમિરનીરે વસે રે. ૩
- સંધ્યામાં બાંધવા મદૂલી મચે રે,
એક કાર ઊંચકે ત્યાં બીજી લયે રે ! ૪
- ગહન ગાન રજનીનાં સુણવા ગમે રે,
તમરાના પડધામાં નાદ તો શમે રે. ૫
- ઝીણા ઝીણા તારાનાં વેણા કળે રે,
હૈયાના ભેદ નવ આભે મળે રે. ૬
- ચૂંટી ગુલાબ જુએ કાંટા પૂકે રે,
ઢોળી દે અમૃત ત્યાં જવાળા જીઠે રે. ૭
- શીતળતા આભમાં ને ધરણી ધગે રે,
ખસતી દિગંત સદા લોચન હગે રે. ૮

જોગી ! જોની આભ થકી હૈયું વધે રે,
શુદ્ધ એક લોચનથી જ્યોતિ અધે રે. ૯

જોગી ! તારાં નયનાંમાં સ્વર્ગો ફૂટે રે,
સ્વર્ગો ફૂટે ને તારાં સપનાં છૂટે રે. ૧૦

જોગી ! તારાં નયનાંને જીવન જડે રે,
જીવન ફળે એ નવચેતન વડે રે ! ૧૧

જોગી ! નવચેતન એ ક્ષણ ક્ષણ સંવે રે,
જીવન આ તારું પક્ષી ધનધન ભવે રે. ૧૨

ઉપા

(ગરબી. રાગ દેશ—તાલ લાવળી)

ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉપા :
ચાલી ઉપા, એ લાલ-ખ્યાલી ઉપા :
ધીમે ધીમે સરકતી—(ધ્રુવ)

ક્યાં છે તે કંકણોની લાલી ગુમાની ?
ક્યાં ગઈ તે જ્યોતિ ભરતી જલદી જુવાની ?
કાણે આ દેવઝાડીમાં ઝાલી ઉપા :—
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉપા. ૧

કાણે આ તેજકાંઈ એને ટરાવી ?
કાણે અરુણી એની મૃગલી મરાવી ?
મૂતા કા સિંહે બીધી ખાલી ઉપા :
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉપા. ૨

એવાં કા ફૂર હોરો જગમાં દિવાનાં ?
એવા સૌંદર્ય ગીરે સૌંદર્ય—પાનાં ?
એવે જગ ઝાઝી કયમ રહે મ્હાલી ઉપા ?
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉપા :
એનાં એનાં સરકતી સરતી ચાલી ઉપા. ૩

આવળે, જોગીડા !

(હીંચ. પાલવડો. મારો મેલો, મોહનજી)

કુંગરે કુંગરે દેવોની દેરડી,
 સીમડે સીમડે દેવોની વાટ ;
 વગડે વગડે દેવોના ડાયરા,
 નદીએ નદીએ દેવોના બાટ :
 આવળે, જોગીડા ! ૧

લૂમખે જૂમખે લહેરે છે આંખલા,
 ઝુંખડે ઝુંખડે જૂલે છે મહોર :
 ટહુકી ટહુકી કાયલ હલકારતી,
 આભને આંગણે છાયા અપોર :
 આવળે, જોગીડા ! ૨

ફૂંઢતાં ફૂંઢતાં વિલાતી આંખડી,
 હીંડતાં હીંડતાં વધતી દિગંત ;
 આભલે આભલે ઝચુકતી વીજળી ;
 આભલે હિંડતાં આવે ક્યાં અંત ?
 આવળે, જોગીડા ! ૩

કુંગરે કુંગરે ખાડા ને ડીંખલા,
 સીમડે સીમડે બળતી મસાણુ ;
 વગડે વગડે ધગધગતા વાયરા :
 આવન્ને, નેગીડા ! હૃદયે ઝેંધાણુ :
 આવન્ને, નેગીડા ! ૪

પગલે પગલે દેવેલી વાટડી,
 નયને નયને દેવેનાં હાસ,
 આતમે આતમે દેવેના ગોખલા,
 હૃદયે હૃદયે દેવેના વાસ !
 આવન્ને, નેગીડા ! ૫

આજની વાત

(જાણ રહો તો ઘડું વાતડી, બિહારીલાલ)

૧

વહી ગઈ તે સહુ વાતડી, વિસારો આજ !
ધેરી અધારી ગઈ રાતડી, વિસારો આજ !

વાયા બીના વંટોળિયા, વિસારો આજ !
ધગધગતા રસ ઉર ઢોળિયા, વિસારો આજ !

મગને કાળા ધન ધેરતા, વિસારો આજ !
હૈયે અયાનલ વેરતા, વિસારો આજ !

લાગ્યા તે ડાંખ કેં ઝેરીલા, વિસારો આજ !
જૂંડા પાપી ને સૌ વેરીલા, વિસારો આજ !

ખારે દરિયે એ વહી ગયાં, વિસારો આજ !
કાણુ એ ફાગટ સહી રહ્યાં ? વિસારો આજ !

વડાલાં ! ઉઘાડો રસઆંખડી, સંભારો આજ !

આંખે ઉઘાડી તેજપાંખડી સંભારો આજ !

ભાગ્યા અધાર ચાલ કાંકડે, સંભારો આજ !

માગ્યા પ્રકાશ ઉર સાંપડે, સંભારો આજ !

ખીલ્યાં છે પુર વન વાડીઓ, સંભારો આજ !

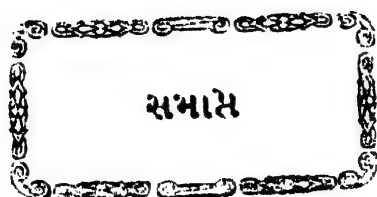
ફૂલે ફૂલે લયે ઝાડીઓ, સંભારો આજ !

અધુરાં હતાં તે પૂર્ણ પામશે, સંભારો આજ !

આનંદ ને સ્તેષ વધે જન્મશે, સંભારો આજ !

આંગણુ વેરાય નવજ્યોતિ આ, સંભારો આજ !

હ્યો, હ્યો, અદ્ભુત ઝટ ગોતી હા, સંભારો આજ !

સમાપ્ત

મુચી

(પહેલી લીટીઓની)

	પૃષ્ઠ
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ...	૫
આજે પરણે છે વાડીનાં ફૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી	૭૨
આવડા રૂપાળા કોણે કીધા ?	૫૬
આવડું તે આળ નવ ધરીએ રે	૭૦
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે	૧૫
એક કિરણ છે ઉતર્યું આકાશથી રે લોલ	૧૧
કાનુડા, કહે મુજને, હું કહી હૂતો કે મારા જ્યો નાનુડો રે લોલ	૧૬
કાયરાની નાર શું ગણાડે ?	૮૨
કુંળી ઉષા, કુંળાં આમલાં, મુજ વહાલમજી !	૮૪
ફવામાંનાં પાણી આવે હવાડાની માંચ	૨૩
કે કુંજમાં મધમધ મહેકે ફૂલડાં રે	૧૭
કે પાણીડાં ગઈતી અમીસરોવરે રે	૪૫
કોઈ ભટકે ને મટકે આવે છે	૨૯
કોટિ કોટિ મારા જ્યોતિઝખકાર	૭
ખાળો ખાળો ને આંસુડાં ઉભરે	૯૧

ચલકી રહી રે હો ચલકી રહી	૨૫
ચાંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા	૩
ભયો, મને ન કશું ભેદ્યું	૭૩
ભુઓ રાજા ! અમે રે ગાંધીડાં દિવ્ય દેશનાં... ..	૧૩
જોગી ! તારાં નયનાંમાં સપનાં સરે રે	૯૫
ડુંગરે ડુંગરે દેવાની દેરડી	૯૮
તારી થાઉં રે વાંસળિયાં ક્યારે વહાલમા રે	૫૨
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દહ્યું રે	૨૭
ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ખગલાં કપાડાં	૭૫
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી કપા	૯૭
નાંદનવનનાં રે કે મોરલો નાંદનવનનો	૯
ફરે તો જરા, છે જોતું મારે	૯૩
ખીજના ચાંદલિયા શો ઝગમગતાં જરી આવજો, હો વીર !	૨૧
ખાલ રે ખાલ, મારા કાલા હો કહાનજી !	૫૦
ખાલે તે તો છે ઘેલી ખાપડી	૫૮
ભર્યાં ભર્યાં સંસાર હીલકે	૧૨
મધમધ કરતો મોગરો ને થાળી જ્યેડાં ફૂલ	૮૧
મને આપ ઓ રાધા રે તારી નયનું મોતી	૩૮
મારી ગોરસીનાં ગોરસ આ લેશો કે રંગસર રસિયાજી !	૩૨
મારી મટુકીમાં ખાલે મારો કાનુડો રે લોલ... ..	૩૪
મેષબી રાત ને વીજના ભડકા	૬૬

મેલોની હાથ મારો, મૂકો મોહનજી !	૩૬
માં તો લીધું'તું બેઠું માથે, સવારમાં જળ ભરવા	૪૬
માં તો લીધો રે દીવડો હાથમાં રે...	૬૩
લાગી છે રઠ એક તારી, મોહનજી !	૪૩
વહી ગઈ તે સહુ વાતડી, વિસારો આજ !	૧૦૦
વાદળમાં વીજળી રે કે ચમચમ ચમકે, વહાલમજી	૭૭
બહાલા ! મને કંઈ કંઈ આજે થાય...	૮૬
શીઆળો શૂળે ગયા ને બિનાળો શૂળે વહ્યો	૬૮
સખી ! પ્રાચીમાં આસને દાર, ઉપાના ઓળા પડે	૩૧
સખી ! બહાલીડે આવી જળધાટે ને કાલનાં દાણ માગ્યાં	૪૭
હરયાં આકાશ, રેલી લાલી ગોરગની	૬૦
હું તો નમણી લલમણીની વેલી રે, હાથ કાઢી અડશે માં !	૩૬
હું તો વેચાઈ વણુમૂલે	૪૧
હૃદયસુધા જલકાય, અધરરસ ગાગરીએ રે	૫૪
હૈયાને કાઢે આંસુનાં પૂર	૮૯

શુદ્ધિ પત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩	૨	કુંજલડી	કુંજલડી
૪	૬	સૂરના	સૂરના
૬	૨	પાપપુણ્ય	પાપ પુણ્ય
૨૩	૧૨	માદી	મારી
૨૫	૧૫	લલકી	લળકી
૨૬	૯	રહા	રહી
૪૦	૧૧	મલોની	મેલોની
૫૧	૪	એકલી	અકલી
૬૬	૧૭	વીધતાં	વીધતા
૭૬	૩	ચાકી	ચાકા

